بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پیژندنه

د کتاب نوم: بانکي تصدي

څانګه: بانکداري

مولف: عبدالغفور امینی

ژباړن: قاری محمد حلیم

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- دیپلوم انجنیر عبدالله کوزايي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- محمد احسان احسان
- عبدالمتین حمیدی

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول : محمد جان علیرضایي

ګرافیک او ډیزاین: محمد سلیم خان

چاپ کال: ۱۳۹۲ لمریز کال

تیراژ: ۳۰۰۰

چاپ ځل: لومړی

وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af

برېښنالیک: info@dmtvet.gov.af

کې ISBN: ۹۷۸۹۹۳۶۳۰۰۵۵۲

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینت سره خوندي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی يې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ور سره عرب، ګوجر دي — پاميريان، نورستانيان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ايماق، هم پشه يان

دا هيواد به تل ځليږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سينه کې د آسيا به — لکه زړه وي جاويدان

نوم د حق مو دی رهبر — وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزیر پیغام

ګرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو فکرونو په کار او زیار پورې تړلي دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هیواد انکشافي اهدافو ته د رسیدو لارې چارې طی کوي او د یوه نیکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي.

انسان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انساني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د یوه سوکاله ژوند د اسبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

له همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انسان نقش، د خپل ژوند د چاپیریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هیڅ حالت کې نه نفی کیږي او نه هم منقطع کیږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اسلامي ارزښتونو، احکامو او همداراز معقولو او مشروعو قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانستان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ستر او سپیڅلي هدف ته د رسیدو په خاطر د انساني ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپیڅلو احکامو څخه الهام اخیستی، نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داسې اساس او بنا شي؛ چې زموږ د کارګر نسل مادي او معنوي ودې ته پکې لومړیتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحیې د هغوی پالنه نه یوازي پخپل ذات کې یوه اساسي وجیبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه استادان او مربیون باید په بشپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نیکمرغه افغانستان ارمان، یوازې او یوازې د دوی په پیاوړو متو، ویښ احساس او نه ستړي کیدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کیدای شي په ډیرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، سموونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیر کې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرستو څخه د زړه له کومې مننه کوم. له درنو او پیاوړو استادانو څخه رجامندانه هیله کوم چې د دې نصاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نیکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

خپرکی	سرلیکونه	پاڼې
لومړی	بانک او بیلانس يې يا (بانکی بیلانس)	۱-۸
دویم	بانکي عملیات	۹-۲۰
دریم	د قیمتي پاڼو خپرول	۲۱-۲٤
څلورم	د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره	۲۵-۳۰
پنځم	د بانک د مدیریت اصول	۳۱-۳۸
شپږم	بانکي نظامونه	۳۹-٤٦
اووم	په افغانستان کې بانکداري	٤٧-۵۲
اتم	عمومیات	۵۳-٦٦
	سرچينې او اخيستنې	٦۷
	د ښوونيز نصاب د پراختيا د رياست پيغام	٦۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

په دې کتاب کې تر ډېره هڅه شوی ده تر څو په اقتصادی سیستمونو کې د پیسو پر څېړنې سربیره له هغو لارو چارو چې مالي سازمانونه لکه بانکونه، د بېمې شرکتونه، د پانګې اچونې اومشترک صندوقونه و دېته ورته نور داسې، اوهمدارازمالي بازارونه لکه دقیمتي اوراقو بازار، دبورس بازار او ازاد بازار چې په هغې عمل کوي ځواب وړاندې کړی شي. مالي سازمانونه اوبازارونه نه یواځې داچې زمونږ ورځنی ژوند تراغېز لاندې راولي بلکه په اقتصادي سیستمونو کي دسترو مبلغونو د موندلو د جریان لامل کیږي. چې هغه پخپل وارسره دشرکتونو په سود، د اموالو په تولید او خدمتونو او ان دهېوادونو د اقتصادي وضعې په ښه کیدو باندي اغېز پرېباسي ،او ان کله هم دټاکنوپایلې تضمینوي٠دپیسواوبانکدارۍ یا دبانکي تصدۍ اومالي بازارونوپه اړه مطالعه د ډېرو ارزښتناکو اوپه زړه پورې مسایلو په درک کولوکې مرسته کوي. په دې کتاب کې په همدې ډول پوښتنې مطرح شوي دي، اود هغوی د اهمیت په اړه د ګڼو متخصیصنو له خوا لیدلوري وړاندې شوی دی. ډېردخوښۍ ځای دی، چې دافغانستان دښوونې او روزنې محترم وزارت د لومړي ځل لپاره دظرفیتونو د ودې پخاطرپه داسې لاروچارو لاس پورې کړی دی.

په اخیرکې باید یادونه وشي چې نوموړی کتاب له اتوڅپرکیو څخه جوړی شوی دی، هره انساني چاره له نیمګړتیاو څخه خالي نه وي. دغه راز دکتاب لیکنې کار اوپروسه ستونز من کار دی لدې کبله له ټولو زده کوونکو اومحترمو ښوونکو څخه هیله کیږي ترڅو په دې اړه مرسته وکړي او خپلی ګټوری مشورې د یاد کتاب په بډاینه کې را سره شریکی کړې.

په درناوی

عبدالغفور اميني

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټولیزه موخه:

د بانک په اړه معلومات او د هغه دپـیدایښت لاملونه تـشکیلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

بانک او بیلانس یې یا (بانکی بیلانس)

ټولیزه موخه:
د بانک په هکله معلومات اودپیـدایښت لاملونه یې تشکیلوي.

د زده کړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلین لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- بانک دتاریخ په اوږدوکې.
- دبانکونو موخې.
- دبانکــدارۍ علـم.
- پیـرودونکوته دخدمـتـونو وړانـدي کول اود ټـولـنې په اقتصاد کې یې اغېـزې.
- مالي سازمانونه.
- دپېـړیو په اوږدوکې دبانکـدارۍ چارې.

بانک او د هغه پیـدایښت

بانک په یویشــــتمه پیـړۍ کې داقتصاد په هرم تکیه وهلې اوهرڅه چې دي کولای شي بانکي لاســته راوړنې وي. همدغه بانک دی چې راکش کاري یې اودسیاســت دفرمان شــته والی اونشـتوالی تعینوي.

په اوسنیو پیړیو کې داقتصادي فعالیتونودڅانګې خورا مهمه څانګه بانک دی. څکه پرته له ســالمې بانک دارۍ او بانک څخه نشي کېدای یو سالم اقتـصاد ولرو. دې عجیبې پدیدې له کومه وخته راهیســې شــکـل نیـولی اوڅرنګه یې انکــشاف موندلی دی؟ دپورتني سوال پــه ځواب کې پــه مختـلفـو څانګوکې ځینې خبرې دي چې باید په پام کې یې ونیســو. په دې هکله هــم متفاوت نظرونه دي. دبانکــدارۍ دتاریخ پاڼې دوه نظره مونږته انځوروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- اروپایـــان چې ځان په دې هکله مخکښ ګڼي. د دې پـــدیـــدې دپیــل نیټه همغه اروپا بـــولي چې هغه دعلم دپیـــل ځای ګڼل کیږي. المانی بانکـــداران بیا ادعا کوي، چې بانک له المانی لغت بامک څخه اخیســـتل شـــوی. چې المانی ریښـــه لري. او په ټوله نړی کی اوســـمهال په بانک نومـــول کیږي. اوپه همدې ترتیب هغوی پـــه دې عقیده دی چې د لومړي ځل لپاره بانک اوبانکـــداري دالمان په هیـــواد کې منځ ته راغلي دي. اما ایټالویان خپـــل ځـــان ترنورو یوګام مخکی ګڼـــي اوبانکي اوپولي حرکت د پوهانـــو د تفکرزیږرنده اودخپلو ښاریانو د تجربو لاسته راوړنی بولي تجارب ګڼي دهغوی عقیده پیاوړی منطق وړاندې کوي.

ایټالویـــان پـــه دې کارټینګار لري چې د لومبارد قومونه چې دایټالیا په شـــمال کې ژوند کوي لومړني قومونه وو چې دبانکدارۍ په چاروکې یې غوراوفکروکړ. هغوی په لومړني ځل د صرافۍ کار ته د یوې کټورې چارې په توګه انکشاف ورکړ۰ دهغوی دکړنې چل داسې وو چې یوشي ته به یې دخپل ځان په مقابل کې قرارورکاوه اوپری به یې صرافي ترلا ســـه کوله۰ له کوم مېز څخه چې به په همدې موخه اســـتفاده کېده دبانکو په نامه به یادېده، چې ور وســـته ور وســـته د داســـې معاملاتو دترسره کولوځای هـــم په بانکو مشهـــور شو او تر نن ورځې پورې مو د بانک په بڼه موندلی دی.

- په یونان کې بانکـــداري تر میلاد څلور پیړۍ مخکې دا راښـــيي چې معابد په دې هکله مخکښ وو، او د هغوی دلیل هـــم پر لاندې عواملو ولاړ دې.
- دصرافۍ کار دمعابدو دفعالیتونو اوچارو یوه برخه وه.
- دخلګو دامانتونو دساتنې لپاره به معابد خورا ډاډمن ځای ګڼل کیده.
- اسیایي ستر تمدنونه هم په دې زمینه کې سترې لاس ته راوړنې لـــري چې دنړیواله تمدن په وده کې یې ډېره ستره اغېزه لیدلای شو.
- داسیایي تمدنونو له جملې څخه بابل یو خورا سترتمدن په ډېروموارودوکې دحرکت زانګو وه. بابې شـــاهانو په دې هکله ډېر دپام وړاقدامات تـــرسره کړې دي۰ اوله هغې جملې څخه په 1800 ق م کې حامورابي شـــپږم ساســـاني شاه د ســـود قانون او د تجارتي قرضې بنسټ کیښود، چې په حقیقت کې لومړی بانکي قانون ګڼل کیـــږي.

نن ورځ چین د بشري تمدن په وده کې لوړ مقام لري اوهـــم یې داقتصاد په هکله ترنن ورځې پورې ډېر څه سرته رســـولی هم دي. دې لرغونې هیواد ترمیلاد شـــپږ پیـــړۍ مخکې بانکـــداري تجربـــه کړي ، که څه هم چینایان تر نن پورې پـــه دې هکله داورپایانو په پرتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

غږ نه دی پورته کړی. ولې څه چې مســلم دي هغه دادي چې په دې هیواد کې بانکداري پــه همغــه زمانه کې دود وه ،اوپه همدې ترتیب کولای شــو ووایو چې شرق په لومړي ځل دپولي وســایلو په تبادله او د پولي وســایلو په تنظیم کې بانکـداري دودکړي ده اوباید هغه په اخلاقي جرأت سره ومنو.

دپیـړ یو په اوږدو کې دبانکـدارۍ چارې

په ننۍ مانا د بانکدارۍ بنســټ په منځنیوپیړیو کې ایښــودل شوی دی. او په دې زمانه کې یهـودیان دبانک چلوونکې و.

ولې یهـودیان په دې عرصه کې مخکښـې وه ، علت یې په څه کې پټ وه ؟

دغه قوم له ډیر پخوا څخه په ګټور تجارت اوسوداګرۍ باندي بوخت و.

ایدلوژیکي اومذهبي مما نعت یې نه درلود او برعکس د داســې کار په پیاوړیتوب کې یې مرســته کوله اوکــړې یې ده، که څه هم تورات په څــو ځایونوکې منع کړی، خو د ګټې تحریم یوازې د یهـودو لپاره راغلې دی.

په تورات کې راغلې دي:

که د زما له قومه یوه فقیرته چې ستا ګاونډی دی یوڅه نغدی پیسې په پور ورکړې نو د سود خور په شان له هغه سره چلند مکوه او هـیڅ ګــټه پرې مه ږده.

په یوبل ځای کې راغلې دي:

((له هغه ورور څخه دې ســود اوګـټـه مه اخلــه اوله خپله خدایه و ویـریـږه ترڅو د ورور له تاسره ژوند وکړي.))

په یو بل ځای کې داسي راغلې دي:

((خپل ورور ته پور په سود مه ورکوئ. نه د سپـینو زرو او نه هـم د ا ذوقي په سود او نه هـم د نورو شــیانو په ســود. غریب ته کولای شــې په سود باندي پور ورکړې اما خپل وروړته په سود باندي پور مه ورکوئ.

مسیح د سود په باب خپلو پیـروانو ته داسې وویل:

له خپلو دښمنانو سره محبت او احسان وکړئ، او پرته له بدلی او امید پور ورکړئ، ځکه چې ښایي ستاسو اجر به ډېـر ستر وي.

اود اســلام مبارک دین هـم پدې هکله لارښــوونه کړي. دنساء دسورت 141 آیت او په سورۀ بقره کې 278 او 279 آیتونو کې په څرګند ډول سره یاد ونه شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله لطفاً داسـلامي بانکـدارۍ بحث ته مراجعه وکړئ. د بانکـدارۍ د داسـې رويې په نظر کې نيولو سره په سر کې له ځينو ستـونزو سره مخ کيږو چې د بانکي تحرکاتو پـځ والی په هغه دورو کې ښـايي وليدل شي. دې چلند پـه اروپا کې تر 1593 ميلادي کال پورې ادا مه پيدا کړه. خو په دې کال کې سـود لرونکې معاملې له پانګو سره هـم انتـقال ومونـد، ترکومه ځايه چـې دولتونو او ان نهم پاپ په 1840 ميلادي کال کې عملاً دسـود دمعنې حکم مات کړ.

تعريف: بانک عبارت له هغه محل څخه دی چې هغه نقدي ودايع چې د دويم ځلي استـرداد دځانګړتيا درلودونکې دی او له خلګو څخه دپور اوپانګې اچونې په موخه يې قبلوي.

له پورتنې تعريف څخه داسـې څرګنديږي چـې بانک دمحل له مخې کومې دندې چې ترسره کوي يو ټاکلی انځور وړاندې کوي.

بانک له هغه ځای څخه عبارت دی. چی له خلکو څخه نقدی پيسې اخلې او بيرته يې د وام (قرض) په توګه ورکړی. دخلګودغه تصورداسترداد وړدی.

دپورتنۍ وينا په نظرکې درلودلوسره کولای شو بانک داسې تعريف کړو:

بانک له هغې مؤسسې څخه عبارت دی، چې دسهامې شرکت په بڼه دهر هېواد دتجارت له قانون سره سم بانکي چارې مخکی بيايی.

په دې تعريف کې لاندي موضوعات دبانک دتشخيص لپاره په نظرکې نيول شوي دي:

الف ــ بانک دنورو مؤسساتو په څېر يوه مؤسسه ده.

ب ــ دغه مؤسسه دسهامي شرکت په بڼه عمل کوي.

ج ــ بانکي فعاليتونه دتجارت دقانون پربنسټ تنظيميږي.

د بانکـدارۍ علم

دبانکـــدارۍ دعلم په چوکات کـې دټولوفعاليتونوتنظيم اوبانکـي کړنې لاره هواروی، ترڅومونږ وکولای شو چې دبانکـدارۍ علم دنورو علوموپه څېر تعريف کړو.

دبانکـدارۍ علم دبانکي کړنو دپيـدايښــت له څرنګوالي اود دغوکړنود تکاملي ډولونوله بقا څخه دی،اويا په بل عبارت بانک دهغې واســطې يوه مؤسسه ده چې د اشخاصو وجوه اصـولاً د امانت ترعنــوان لاندي مومي اودغه وجوه دپور په اشــکالو، اعتبار، دتجارتي برات تنزيل او هـم دقيمتي اوراقو پيـرودنه معر في کوي.

دغــه علم دنورو علومو په شــان نشي کولای په يــوازی ډول اوپرته له ټولو علومو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرحرکــي وي بلکه د خپلــو حرکاتو لپاره د نورو علومو دبرخو دهــمغږۍ لپاره احتیاج لري چې عبارت دي له سیاست ، اروا پوهنې، جامعه شناسۍ، محاسبې، ریاضي، حقوقو اوتجارت څخــه اوحتّــی د روحیاتو علم دټولــو اقتصادي، تکنالــوژۍ ځانګو په څنــګ کې دبانکي فعالیتونو په څرنګوالي کې دپام وړ مؤثریت لري.

دبانک موخې:خورا عمده پوښــتــنــه چې کیدای شي د بانک په اړه ښــایي مخې ته راشي دغــه ده، چې بانکونه کومې موخــې تعقیبوي اودغی موخی څرنــګــه د ســتـــه بــنــدي کولای شو.

دبانکونو په بحث کې په ټولیـز ډول له دوو عمده برخو څخه نوم اخستلای شو:

۱- د پــېــرېــدونکو لپاره دبانکي خد متونو ترسره کول.

۲- د سهم لرونکو سرمایه دارانو لپاره د زیاتي ګټې لاسته راوړل.

دپــېرېــدونکو لپاره دبــانکي خدمتونو تر سره کول دبــانک له لومړنیــو موخو څخه ګڼل کیږي.

پخــپله اساســنامه کې دهغې دثبت الزام لري او دیوه اصل په حیث هغه وړاندي کوي. ولې تعهد دغه دی چی سود یا بانکي ګټه باید له بانکي لګښــتونو څخه ډېره وي.

متوقعه موخو ته د رسېـدلو په خاطر باید لاندي ټکی په نظرکې ونیول شي.

- دپــېــرودونکــو د وجوهــو راټولونه او دهغوی په کاراچول او د دور نما اوبشـــپــړ پــس منــظــر پــه پام کې نیول تر هغــو شرایطو لاندي چې دبرخه والو ګټــی لږتر لږه تامین کړای شي.
- د ټولوبانکونو اومؤسساتو د اعتبار جلبولو لپاره کوښښ.
- د نمایند ګیو تأسیس اوتوسعه په غوره شرایطو او د خورا ښو خدماتو په وړاندي کولو سره.

ټــول بانکونــه یوازې د بانکي خد متونو د وړاندې کولــو او د خلګو دهڅه ونې له لارې دهغوی د نقدي شتمنیــو په را جلبولو سره کولای شي دبانک موخې سرته ورسوي۰

دیا دونې وړده چې بانکي فعالیتونه تخنیکي عمل ګڼل کیږی او زیاتره بانکي فن غواړي. په دې اړوند کیدای شي موخوته درسېدنې لپاره له لاندي فعالیتونو څخه کار واخستل شي.

- دټاکلو اومشخصو موخو تشـخیص.
- دستــونــزو په ګوته کول.
- له په ګوته شویو ستــونــزو څخه د وتلولاره.
- بانکي دورانــدیشــي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- له فرصتي لګښتـونوڅخه تېښتـه.
- اوبالاخره دکاري سـتـراژيکي پلان درلودل.

دپـورتنـيـو مشـخصاتو په درلودلو سره يقـيـناً بانک کولای شي ترڅوخپلو موخوته ورسيـږي.

لــه دې موخـــو څخه د يوې موخـــې دعـدم اجرا په صـــورت کې يا دغيرمتعادل شـــويو بانکـــداري موخوتر منځ عـدم موازنه اويا د وروســـته حرکتونـــو امکان يابيـخي دريږي اويا هـم له سستۍ سره مخ کيـږي٠

موخې عمـدتاً په بانکي تعهداتوکی شـاملې دي چې هـــر بانک يې د خپلو پېـرودونکو لپاره وړانـدي کوي او کومه پوښـــتنه چې په دې هکلـــه را پـيدا کـيږي داده، چې د ټولنې اوخلګو په وړاندې بانکي تعهدات د کومو اړخونو درلو دونکې دي؟

په دې هکله لاندي مواردو ته ګوته نيول کيـږي.

- په مناسبه او منل شوي طريقې سره د خلکو د اړتيا وړ خدمتونو وړاندې کول.
- د هوساينې او تأمين لپاره مرسته.
- دټولنې په ګټورو فعاليتـونو کې ګډون اوبرخه اخيـســتنه په مناسبې اوښې طريقې سره د بانکي خد متونو تدارک کولای شي د يوه بانک ژوند او پا يښـــت تضمين کړي ، او د تدارکاتو ښې لارې چارې منځ ته راوړي اونومووړې لارې چارې عبارت دي له:
- دبانک اداره بايد په ښه طريقه سره فعاليتونه ترسره کړي، تر څو د ټولو هغو کسانو ګټې پکې تضمين شي، چې برخوال دی اوهـم د بانک پـايـښت تأ مين شي.
- بانکي سياســت بايد دمتوا زينې پا ملرنې پر بنسټ د رو انو عواملو اومسايلو له مخې تـنـظيم شي.
- د مشتريانو داما نتـونو دساتلو په موخه پلـټنه او کوښښ کول.
- د غوښـــتنـې په مهال د مشــــتريانو د تقا ضاوو منل د روايتی امانتونو په مقابل کې او مثالونه يې.

پس ويلای شـــو چی د بانکي کړنو او د بانکي امکاناتو لپاره د يو داســـی چوکاټ جوړول چـــې وکولای شي په ســـمه او دقيقه توګه فعاليت وکړی، مهـــم دی. نو ځکه د لاندې عواملو موجوديت اړين ګڼل کيږی.

دغه عوامل کېدای شي د بانکي حرکت د ځنځيري عواملو په نوم ونوموو دا هم بايد له پامه و نه غورځوو چې پرته داساسي قانون له شتوالی بانکـداري ناشونی کار دی.

هغه عمده او مهم عوامل چې وکولای شي دسالمو بانکي فعاليتونو اوکړنو ترسره کولو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار پرانیـزي هغه عبارت دي له:

- اساسي قانون
- د پیسو اوبانکـدارۍ قانون
- د مرکزي بانکي قانون ، د دولتي بانکونو قانون اود خصوصي بانکونو قانون
- د بانکي ستراتـیـژۍ پلان
- بانکي پالیسۍ اود هغوی نورې بېلګې

د لومړي څپـرکي د مطالبو لنـډیز

په دی څپرکي کي د بانکدرای تاریخ او دهغې لومړنیو فعالیتونو ته یوه لنډه کتنه شوي، ورپســې د اروپایانو، ایټالویانو، بابلیانو او چینایانو د بانکدارۍ د طریقې یادونه شــوي ده. دغه راز د پیړیو په اوږدو کې د بانکدارۍ فن تر بحث لاندې نیول شوی. او د بانک په هکله ګڼ تعریفـونه ترسترګو کیـږي.

د بانکـدارۍ دعلم خلاصه او بانکونو عمده موخې یا دې شــوي او دهغوی کره اوعمده موخې عبارت دي له مشتریانوته د خد متونو وړانـدي کول او د زیاتې ګټې لاس ته راوړل د پانګې دبر خې د خښـتنانو لپاره یوه مرور او کتـنې صورت نیولی دی ، او د سالمو فعالیتونو کړ نلا رو چې لار پرانیـزي یا دونه شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي پوښتنې

۱- په لومړي ځل بانکداري په کوم هېواد کې منځ ته راغلې نوم یې واخلئ؟
۲- د ایټالو یانو نظرد بانکدارۍ په هکله څه وو شرح یې کړئ ؟
۳- با بلیانو د بانکدارۍ په هکله څه نظر درلود تشرح یې کړئ ؟
٤- د تاریخ په اوږ دوکې د بانکدارۍ په هکله اسیایي لاس ته راوړنې څه شی دي واضح یې کړئ ؟
٥- ګټه د تورات له نظره تشریح کړئ ؟
٦- بانک تعریف کړئ ؟
۷- د بانک کره موخې څه شی دي و یې لیکئ ؟
۸- هغه عوامل چې وکولای شي د سالمو بانکي کړنو ترسره کولو ته لار پرانیزي کوم دي، تشریح یې کړئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویـم څپرکی

بانکي عملـیـات

ټولیزه موخه:
د لیـتر آ ف کریدت او د هغو د ډولونو له تـشـریح څخه عبارت ده.

د زده کړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- د پـیـسو تجارت
- د وخت له پلوه کریـډ تونه
- داعـتـبار حد او درجه
- داما نتونو ډ ولونه
- داما نتونو د زیاتوالې طریقې
- دتـنـزیـل عملیه ، مجد د تـنـزیـل اویا مکرر تنـزیـل ، دنرخ تـبادله
- زېـرمې او د زېـرمو ډ ولونه

بانکي عـملیات

مخکــې تر دې چې بانکي عـملیات ترمطالعې لاندې ونـیـســو غواړو یا دونه وکړو چې هغه څـه شـی دی چې د بانکي عـملیاتو چوکاټ تـشـکیلوي.

امانــات، روان حســاب ، د اعـتـبار اعطا، برخو یا اســهامو او نــورو قیمتي اوراقوته اړ ونــده عـملیات ، د وجوه نقل او انـتـقال دهـیواد په د نـنـه او بهرکې، اســعاري معاملات ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قیـمتــي فلزاتو معاملات، تضمیـن او د ضمانت صـدور، له کروندګرو سره مرســته، ګروي صنعــــت، تجارت، حمل او نقـــل او نورې هر ډول معاملې چې د قانــون له نظره مغایرت ونـلـري. بانک پوهانو ټولې بانکي عملیې په لاندي یا دو شویو برخو تقسیم کړې دي:

۱- د پـیـسو تجارت

۲- اعـتـبـاري یا کرېدېتي عـملیات

۳- بانکي مالي عـمـلیات

۱- د پـیـسو تجارت په صرف تعبیـر شوی او صرف مو لکه شـنـګه چې مطالعه کړ د زیاتولو اوبېرتــه ګرځولو په مانا دی نوله همـدې کبله کومه مانا چې ورکړل شـــوي، کیدای شي صرف د داخلی او خارجی پیسو ټول عملیات په ځان کې راونغاړي.

۲- کردیـد تي اعـتـبـاري عملیات: کرېدیـدتي اعتباری عملیات د کریدت د پیـسو په کتاب کې مطالعه کولای شو اوکرید ت د داسې تعریفوو:

کرید ت په حال یعنې په اوســني پـېرکې داشـــیاوو او خدماتوایـشـود نه او په راتلونکې کي د هغو بیرته ورکړه د ګټې په نوم توپیر سره.

اود زمانې له نظره کرېدیـد ت اود هغو ډولونه په داسي ډول تقسیمولای شو:

الف- لنډ مهاله کرېـد تونه.

ب - منځ مهاله کرېـد تونه.

ج - اوږد مهاله کرېد تونه.

د روانوحســـابونوله نظره کریېدت: د روانوحســـابونوله نظــره کریـد تونه کېـدای شي په لاندي ډولونو تقسیـم شي:

- دمال التجاره کریـد تونه
- ساده کرید تونه
- د قیـمتي او راقو کرېد تونه
- د منـلو کرېدتونه
- بورسي کردیـد تونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استعمال له نظره کرېدتونه کيـدای شي په د وو کتګوريو تـقـسيم شي.

- سرما يوي کريد تونه
- استـهـلا کي کريد تونه

نومبادرکريـد تونه

په بهـرني تجارت کې کرېـد تونه:

- د اکريـد تيـف کرېد ت
- د ريـمبـاروس کرېد تونه

په دې هکله د هغو کريد تونو د ډولونو يادونه شوې چې په ورځنيو بانکي معاملاتوکې ورڅخــه کار اخيســتل کيږی، او په لاندي ډول تقســيم کيـږي هغه ضمانـت شــوي يا تايد شــوي اعـتبارنامه چې د ټولو اړونده حوالو ضمانـت پدې سره کيږي. د غيـر قابل فسـخې اعـتبارنامه هغه ده چې د ټا کلي وخت تر ختـمېدو مخکې نشې فسخ کېدای.

فســخ نه منونکې اعـتبارنامه يا د فسخې نه وړ اعـتبارنامه هغه ده چې د ټا کلې وخت تر خـتـمېـدو مخکې نشې فسخ کېدای.

فســخ منونکې اعـتبارنامه يا د فســخ وړ اعتبارنامه هغه ده چې هروخت يې د فســخ کېـدو امکان وي

ضمانت شــوي فســخ نه کېدونکې اعتبارنامه عـبارت له هغې اعتبارنامې څخه ده چې دالغا يا فسخ وړ نه وې او ضمانت يې هـم شوی وي.

هغه اعتبارنامه چې ضمانت يې نه وي شوی هغه ده چې ضمانت يې نه وي شوی او له مخه يې يو اعـتبار منځ ته راغلی وي خو صاد روونکی بانک يې د ورکولو ضمانت نه کوي.

متحدالمال اعـتبارنامه هغه ده چې کوم شخص، مؤسسې يا ټا کلي بانک ته نه وي متوجه. کله چې مستـفيد (رانيوونکی) وجه وغواړي چې له هغه څخه کارواخلي نوبايد يوه وسيله پيداکړي ترڅو د داسې معاملې په ترسره کولو موافقه و کړي.

پرانيســتې اعـتبارنامه دا ډول اعـتبارنامه ځانګړې شرايط په برکې لري اوهغه وخت ور څخه کار اخســتل کيـږي چې وغواړي پرته د ســند له وړاندي کولو يا د هغې حوالې چې د اعـتبارنامې په مقابل کې صاد ر شوی وي تاديات صورت ونيسي.

تجــد يـد کېد ونکې اعـتبارنامه هغه ده چــې اعـتبارېې د حوالې د صدور په اثرپخـپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجـد يد شي٠ دغه ډول اعـتبارنامه عموماً هغو تـاد ياتوته د سهـولت بـښلو په موخه د ګرځنده سيارو نماينده ګانو په واسطه چې په هر ځای کې عملي کيـږي کار ترې اخستل کيـږي.

سـفري يا مسـافرتي اعـتبارنامه هغه ده چې د هر يوه معاملـه لرونکې بانک لوري ته متـوجـه وي اوله دې بانکونو څخه مسـتـفيـد هر بانک ته حاضريـږي او خپل ځان د هغه امـضاشـوي کارت په واسـطه چې صاد روونکې بانک ورته ورکړی دی معرفي کوي اوله هغه اعـتبار څخه چې مخکې ورته تـثبيت شوی دی د حوالې د صدور په وسيله استـفاده کوي. د دې اعـتبارنامې له جملې څخه هغه مبالغ چې مستـفيد يې اخلي په اعتـبارنامه کې تـثبـيـتيـږي.

د اعـتبـارحد او درجه

د اعـتبار حد: هر بانک د خپلو پيـرو دونکو لپاره په ټا کلې اندازه سره کريد ت پرانيزي، او د يوه ټا کلي مبلغ اجازه پېرودونکي ته ورکوي په هماغه اندازه چې د اعـتبار په نوم سره مسمّی دی. په دې هکله بايد يا دونه وشي په هغه صورت کې چې داسترداد وجوه واخستل شي د کريد ت اخسـتونکې له لورې په هره اندازه چې وي په هماغه اندازه د وباره کريدت ايجا د يـږي اوکريدت اخسـتونکی کولای شي مجـدداً له اعـتبار څخه استـفاده وکړي.

د اعتـبار درجه

د اعتبار درجه د بانک پروړاندې د مشتري (اخيستونکی) د تعهداتو په ترسره کولو پورې تړلې ده، چې پـېرو دونکې کولای شي د همدغه خصوصيت پر بنسټ يې په لاندې ډولونو باندې تقسيم کړي.

الف- لومړی درجه اعـتبار.

ب - دويـمه درجه اعتـبار.

ج- دريـيـمه درجه اعتـبا.

چـې دغـه اعتـبارونه د مقدارله لحاظه سره توپيـر لـري، اود اعتبار درجه کولای شي د بانک د رهـبرۍ د پلاوي د تصاميمو په اثر داندازې له لحاظه متـفاوت صورت ونيسي.

بانکي مالي عمليات: بانکي مالي عـميات په دوو کتګوريو باندې تـقسـيمولای شو:

۱- پـه بانکي لنډمهاله عملياتو کـې درې موضوعات د قيمتي پاڼـو د پلورنې او پېرودنې شاملې دي.

۲- په بانکي اوږد مهاله عملياتو کې د شرکت د سهامو پيـرودنې او پلورنې اود هغوی امثال

(c) ketabton.com: The Digital Library

شامل دي خو په هرصورت په عمومي توګه په بانکي مالي عملياتو کي درې برخې شامليـږي.

الف - بانکي اوږد مهاله عمليات

ب - بانکي لنډ مهاله عمليات

ج - د قـيمتي اوراقو خپرول

پـورتنې بانکي لنډ مهاله عمليات په لاندې موضوعاتوکې خلاصه کيـږي

۱- امانتونه اوجاري حســابونه: امانتونه اوجاري حســابونه د بانکونــو لپاره خورا مهم دي. ځکــه د بانک د اقـتصــادي ځانګې د يـرو پوهانو هغه د بانک دبقا اســاسي شرط بللى دی٠ د دې موضوع په هکله خبريو چې بانک مشـــتريانو او حقوقي شـخصيتونو ته د ورســپارل شــويو شــيانو د راټولولو له لارې بانکي فعاليتونو خدمات تنظيموي. او دغه امانات په حقيقت کې د هغوکريد تونو داجرا امکانات چې د بانک لپاره ګټور فعاليت دی ميسرکوي، د کريدتي عـملياتو زياتېدل اوکمېدل د روانو اماناتو اوحساباتو په اندازې پورې تړلي دي.

۲- د اماناتو ماهيت: د اماناتو اطلاق اکـثراً په هغو مبالغو کيـږي، چې د يوې ټولنې افرادو پــه امانـت ايـښــې وي، چې درلودونکى يــې کولای شي د اړتيا په مهــال له هغه څخه اســتفاده او په کومه اندازه چې دی پخپله غواړي واخــلي. د نړۍ په ټولو هيوادونوکې امانـتونه په دوو برخوتقسميـږې.

۱- رويتي امانات

۲- ميعادي امانات

رويتي امانتونه عبارت له هغو امانتونو څخه دي چې درلودونکى يې پخپل لاس کې شته مبالغ د يوې مودې لپاره په بانک کې ږدي او بانکـداری يې په مقابل کې تعهد لري چې په هر وخت اوهر مهال يې ورکوونکى دی.

ميعــادي امانــات څرنګه چې يې له نامه څخه څرګنده ده د ټا کلې وخت لپاره په بانک کــې ايښــودل کيـږي او بانک پرته له دې چې هغه خپل ټا کلــی مبلغ به ورکوي يوه ټاکلې ټکټانــه فېصدي يا يوه معينه ګټه به پيرودونکې ته ورکــوي٠ دغه امانات معمولاً د قيمت لرونکو اماناتو په نامه هــم يا ديـږي.

امانات له مخکينۍ اطلاع سره: يو تعداد امانات دي چې برداشــت يې د مخکنۍ اطلاع پــه اثر امکان منونکې دی او پرته له هغه څخه مخکينۍ اطلاع نشــې کولای له پرانيســتي حســاب څخه څه واخلي. پــه دې هکله د مخکينۍ اطلاع نېټه حد اقــل پينځلس ورځې د اخيستنى له ورځې څخه مخکې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معيادي امانات

معيادي امانتونه د ثابتو امانتونو په عنوان یا دپانکې اچونې په عنوان نو مول کیـږي.

معيادي امانات په حقیقـت کې د بانک او مشتري په منځ کې یو کتبي مالي قرارداد دی۰ له قرارداد سره سم پېرودونکی موافقه کوي چې د نغدو د وجوه ټاکلی مبلغ د ټاکلې مودې لپاره بانک ته وسپاري۰ او متقابلاً بانک متعهد کیـږي چې د امانتونو اصل اوګټه چې په سر رسید لې پیـرودونکې ته په نغدي ډول ورکړي یاد پیرودونکي روان حساب کریـد ت کړي.

په حقیـقت کې د لوړې ګټې نرخ د پېرودونکې انګېزه د قرارداد په انعقاد کی قرار لري. معيادي امانت له بانک سره وي.

څرنګه چې پېـرودونکی خپل سپارل شوی و جوه چې په سررسېدلی له بانک څخه ترلاسه نکړي یا د قرارداد په اوږدولو سره اقـدام ونکړي، قاعدتاً د سر رسید د انقضاء له نېټې څخه ګټه په سپارل شوي مودې پورې ښايي تعلق ونه نیسي بانک د وجوه اخسـتلو په قبال کې د سپارل شوي سند په رسېد لوکې د پېرودونکې په اختیارکې یې ورکوي.

ثابته سـپارنه له رواني سپارنې سره په مقایسه کې او له بانک څخه پس انداز په مراتبو پور مصرفوی. اما متقابلاً ثابتې سـپارنې له دې امتیاز څخه برخورداره وي چې بانک کولای شي ټول ثابت سـپارلی مبلغ د قانوني ذ خېرې له کسر کېدو څخه وروسته تجارانو اود پور د سرچینو څـښـتنانوته ورکړي یا پانګې اچونې ته اقدام وکړي. تجارتي بانک د روانو سپارنو په هکله نشــې کولای ورته اقدام وکړي لکن تجارتي بانک د جاري ســپارنو په هکله ورته اقدام کــولای شي، او بایــد د نغدو له وجوهو څخه همېشــه د بانک په کتله کې د ځواب ورکونې لپاره د سپارښــتونو د څـښـتنانو په در خواست سره قاعدتاً روان دیدار باید وي۰ د بانک او پیـرودونکې په منځ کې اړیکې حیاتي دي.

دپام وړ د حساب پرانیـستنې له وخته د قرارداد انعقاد او موافقت نامه پیـلیـږي.

د روانو حسابونو او اماناتو د زیاتېدلو طریقې او لارې چارې

هر بانک په دې لټه کې دی چې داسې لارې چارې وپلټي ترڅو وکولای شي ډېر امانـتونه بانک ته جمع کړي اوډېر حسابونه له دې لارې څخه پرانیزي.

پــه دې اړه بانکونه د بانکي څانګو په توسـعې سره په ټولــو هغو نقاطوکې چې بانکي کار د ضرورت احســاس پکې وی په هغه ځای کې د خپلو بانکي فعالیتونو د توسـعې اقدام وکړي۰ له پامه باید ونه غورځوله شي چې په دې اړه هم د مناسب حالت په نظر کې نیولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېـر عمده او اســاسي دي او موضـوع باید جداً په نظرکې ولرو۰ د بانک توســعه د بانکي څانګو له لارې هغه هـم د سیاســت په چوکاټ کې نشې کولای مطلوب فعالیت د بانکونو لپـاره چــې د مطلوب مفاد د ایجــاد ضامن دی منځ ته راوړي. او پــه ډېرو مواردوکې حتّی ممکن تاواني او زیانمن شي.

د بانکي نمایند ګیو لوړ لګښــت پرته له ســنجش او ارزونې څخه او هغه هـم تر سخت رقابت لاندي زیانمن دی، چې باید په تد بیر سره یې مخه ونیولی شي.

ولــې په هر صورت که ســم بانکي مدیریت په د قیــق ډول سره کاروکړي، او ټولې پلان شــوي چارې تنظیم کړای شي کېدای شي نو یوه ښه طریقه وګڼل شي، که څوک له دې طریقې څخه په ښه اوغوره ډول استفاده وکړي نو پخپل بانک کې به یې موفق مدیریت پلی کړی وي.

د افرادو هڅونه د بانکي حســابونو په پرانســتـلو کې او د افرادو د پیســو د راټولولو طریقــه له دوی څخه بانکــي څانګو ته جایزې او دهغوی د اجــرا لارې چارې کولای شي د حساباتو او اماناتو په زیا تېدلوکې بانکي لارې چارې خورا مؤثرې ګڼل کیـږي اوترکومه ځایه چې لیدل کیـږي ښه پایله یې ورکړې ده.

تــنـزیل: تنزیل د بېلا بېلو نظریاتوله مخې کېدای شي مختلف تعریفونه ولري.

- هغه مبلغ چې له یوه قرض یایوه برات څخه د هغې د بیړنۍ ورکړې په نسبت وضع کیـږي.
- د وجهي قیمت اود بازارد قیمت ترمنځ تفاوت په هغه صورت کې چې وجهي قیمت یې څه لوړوي د تنزیل په نامه یادیږي.

د تنزیل په عملیه کې عموماً د حال ارزښت سنجش ته پریږدي اوپه حقیـقت کې د پولي ارزښــتونو افاده کول مصارف عواید یا هـم د مصارفو او عواید و ترمنځ تفاوت چې د زمانې له مختلفـو نقاطو څخه واقع کیـږي.

د تـنـزیل عملیه: لکه څرنګه چې د تنزیل په اړه وویل شــول چې تنزیل په حقیقت کې د پولي ارزښتونو افاده کول مصارف اوعواید اویا هـم د هغو مصارفو اوعوایدو ترمنځ تفاوت چې په بیلابیلو وختونوکې پېښیږي۰ بانکونه د عملیې په تنزیل کې په ډېره هوښـیارۍ سره بایــد خپــل کارونه تنظیم کړي څکه چې دغه عملیات په هغه صورت کې چې په جدّي توجه سره عملي نشي امکان لري چې یوازې یو بانک په بېلارۍ نه بلکه ټول سیستم ښایي فلج کړي.

د تنظیم عملیه باید له یوې تجارتي او راکړې ورکړې له معاملې څخه را پورته شوي وي. دا پــه دې مانادہ چې د تنزیل عملیه څرنګه چې داخیســتنې دقدرت ایجادوونکې او یاهم زیا توونکې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکرر یا مجدد تنزیل: د تجارتي اسـنا دو تنزیل چې مخکې تـشریح شـو. دغه اصطلاح معمـولاً د تجارتي بانکونو په اړه چې په مرکزي بانک کې ذخیره لري، اوخپل اسـناد د خپلو پېرودونکو د غوښـتنو د پوره کولولپاره په مرکزي بانک کې تـنـزیلوي استعمالیـږي٠ مرکزي بانک له پولي او بانکي سیاستونو سره سم د پولي حالاتو په نظرکې نیولو سره د تنزیل عملیې په اجرا او یاعـدم اجرا باندي لاس پوري کوي.

که چیري مرکزي بانک دې پایلي ته رسـېدلی وي چې په ملّي اقتصاد کې د انفلا سـیون حالت د غوړېدلو په زیاتولو سره یوځه ممانعت جوړه وي ، او په حقیقت کې په هیـواد کې د پولې وړاندي کېـدلو د زیاتوالې مانع ګرځي.

د تبادلې د نرخ تـنـزیل ، د ارزښـت تـنـزیل: څرنګه چې د یو پولي واحد په اړه تنزیل استعمالیـږي.

د فلزي محتویاتو له لـړوالې څخه موخه یو پول ده چې د قانون په واسطه تعیـنـیـږي. همداراز د پیسو د ارزښت ور کونه یوه ملت لره د بل ملت د پیـسو په مقابل کې د ارزښت تنزیل ویل کیـږي.

دغه ډول ارزښـــتـونه یـا د تبادلې نرخ عموماً په اخـتیاري اوخوښـې سره قطع نظر له واقعي ارزښـتونو څخه چې وجود ولري تعیـنـیـږي او همداراز امکان لري له خپلې خوښې سره سم تغییر ورته ورکړل شي.

دیا دونې وړده چې داسـې موضوعات لکه تنزیل، تجارتي تنزیل، د ګټې تنزیل، د اضافي ګټې تنزیل، د نغدو تنزیل او داسـې نورې بېلګې یـې هـم وجود لري چې د درس په لړکې به ښایي ورته اشاره وشي.

بانکي اوږد مهاله عملیات

په دې ډول عملیاتو کې بانک معمولاً په لاندي ډول عملیاتو پیل کوي:

۱- بانکې اچونې ته د اعتباراتو ورکونه.

۲- مـالي عملیـات د مالي مؤسسـاتو دایجاد په ډول اوپه اقتصادي مؤسسـاتو کې د برخې اچونې شرکتونه.

د بانکـي اعتباراتو ورکړه چې په بانکونو کې له خورا څرګندو ویناوو څخه یوه وینا ده٠ کولای شي په سم مدیریت اوسالمې حسابې سره د بانک لپاره خورا ستره ګټه راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږد مهاله اعتبارات

دغــه اعتبــارات په حقیقــت کې د اعتبــار چارې دي. ویــل کیـږي چې وخــت یې له پـیـنځوکلونو څخه زیات وخت په برکې نیولی اوتر دوولسوکلونو پوري وي.

دغه اعتبارات هغه ساحات ترخپل پوښښ لاندې راولي چې د شتمنیو د ایجاد ځانګړتیا په صنعت کې بنسټیز ساختمانونه په زراعت کې او په مجموع کې بنسټیزې پروژې باید ولري.

د تولیدي ســاختمانونو ایجاد، صنعتي ماشــین آلات، بنســټیز او مواصلاتي ساختمانونه، مصنوعــي ځنکلونــه، د ژوروڅاګانوکیندنه، رهني اعتبارات چې د کــور پېرودنه اویا هــم د کورجوړونــه په پام کی ده او تولیدي سیســتم تــه تغییرورکــول د دې ډول اعتبارپه برکې نیوونکی دی.

د دې اعتباراتــو وخــت په ځینو وختونوکې کیدای شي ترپنځه ویشــتو کلونو پورې هــم اوږد شي. دغه چاره زیاتره د ځنګلونو په ساحه کې صدق کوي.

د پس انداز ډولونه: په عام ډول پس انداز په دوه ډوله دی:

١- **ارادي پس انداز:** هغه پس اندازچې قصداً اویا له پلان سره سم د مختلفو دلایلو په خاطر دافرادو په واسطه صورت نیسي خود اقتصادي مؤسساتو په واسطه د اقتصادي فعالیتونو د پراختیا په موخه اود هغوی دکسب او کار په موخه عملي کیـږي.

٢- **اجباري پس انداز:** دغه پس انداز هغه مهال رامنځته کیږي چې مثلاً حکومت د مالیاتو په زیاتوالي سره د افرا دو دلګښت اندازه اوخصوصي پانګې لره کمښت ورکوي.

په پورتنې بحث کې د پانګې اچونې له لید ځای څخه پس اندار په لاندې ډول دســته بندي کیـږي.

د ذخیرې پس انداز: د ذخیرې له پس انداز څخه مقصد، عبارت له هغو مبالغو څخه دي چې د لګښــت له مسیر څخه بهرشوي ولې د دې امکان شته چې دویم ځلې د پېـرودونګې دغوښتنې وړ وګرځي.

بانکي زېرمې معمولاً په دوو برخو وېشلای شو:

١- قانوني زېرمې

2 - اختیاري زېرمې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قانــوني زېرمې: هغو ذخايــرو ته ويل کيـږي چې بانکونه د قانون په حکم مکلفيت لري ترڅو د خلکو له امانتونو څخه يوه برخه په مرکزي بانک کې په امانت ډول کيـږدي ترڅو د بانکي ستونزې د ايجاد په صورت کې په امانت ورکړل شي او دبانک پېـرودونکې له خطرسره مخ نشي.

اما د زېرمو اندازه د هر هيواد د بانکي قانون له اصولوسره سم توپيرلري.

دغه زېرمې دپولي سياســت د وســيلې په حيث د مرکزي بانک په لاس د پولي تعادل په ايجاد کې د پولي ارزښت په موخه مؤثررول لري.

د دغو زېرمو په کمېدو اوزيا تېدو سره کېداى شي په بازارکې د پيســو د وړاندي کېدلو مقدار ته بدلون ورکړي.

اختيــاري زېـرمې: اختياري زېرمې له هغو زېرمو څخه بحث کوي چې دعادي او تجارتي بانکونو په اختيار کې وي، او بانکونه کولاى شي له بانکي تحليل سره سم د بانک د معاملاتو له مجموع څخه دي په جوړويدو يې لاس پوري کړي.

او پــه دې صــورت کې بانک بايد پــوه شي چې په يوه ورځ کې بانــک ته په څه تعداد پېـرودونکــې مراجعــه کوي، او احتمالاً په کــوم مقدار به څينى واخــلي، اوپه مقابل کې د پېـرودونکو له لورې په کومه اندازه پـيسې د بانک کسو ته راځي.

مرکــزي بانکونه په بيړنيو حالاتو کې کولاى شي له دې زېـرمو څخه په اســتفادې سره د پولي حالتونو په تغير ورکولو کې د تغير راوستلو له لارې د پولي سياستونو په عرصه کې خپل ځان تطبيق کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکي لنډیز

په دې څپرکې کې ډېر مهم او ګرم موضوعات چې په دولتي، تجارتي، اوخصوصي بانکونو کې استفاده ورڅخه کیږي تهیه شوي دي اودغه موضوعات عبارت دي له د پیسو له تجارت، بانکي او کریدتي عملیات، د مودې له نګاه څخه کریدت، د هغه داستعمال له دید ګاه څخه کریدت، د کریدتونو لیتراف، د هغو ډولونه اود هغوی داستعمال موارد، جاري حسابات، د پس انداز حسابات، د معیادي اومفادي اماناتو حسابات،د پرانیستنې اواستفادې لارې، تنزیل، د تنزیل عملیه، مکررتنزیل، د تبادلې نرخ، اوږد مهاله اعتبارات،ارادي پس انداز، اجباري پس انداز، د پس اندار زېرمې، بانکي زېرمې لکه قانوني او اجباري زېرمې ځای شوي دي ، د لاندي موضوعاتو د هراړخیزې دقیقې مطالعې په صورت کې د حسابدارۍ او ادارې د انستیوت فارغان به ښایي د خپل کار په جریان کې له ستونزو سره مخ نشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دويم څپرکی پوښتنې

۱- د پيسو د تجارت په اړه معلومات ورکړئ ؟
۲- د جاري حسابونوله نظره کريد تونه کوم کوم دي نومونه يې واخلئ ؟
۳- لومبارد کريد تونه په څو ډولونودي نومونه يې واخلئ ؟
٤- د بانکي عملياتو په ډل بندۍ کولو سره يې نومونه واخلئ ؟
٥- د معيادي امانتونو توپيـر له پس انداز سره څه شي دی تشريح يې کړئ ؟
٦- د پس انداز حساب په اړه معلومات ورکړئ ؟
٧- ليترآف کريد ت په څو ډولونو دي نومونه يې واخلئ ؟
٨- تنزيل تعريف کړئ ؟
٩- د پس انداز د ډولونو نومونه واخلئ ؟
١٠- د بانک له نظره د ذخايرو د ډولونو نومونه واخلئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم څپرکی

د قیمتي پاڼو خپرول

ټولیزه موخه:

د قیمتي پاڼو خپرول او د استفادې طریقه یې.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې به محصلین وکولای شي لاندي موضوعات توضیح کړي:

- د مقاطعې عمل
- د حق العمل عمل
- د قیمتي پاڼو په معاملاتو کې د کمېشن اخستنې عمل
- د اړتیا او ضرورت درجه
- د بانکي سیستم موجودیت
- د سند یکای د فرهنګ موجودیت

قیمتي پاڼې

د بانکونــو له لورې پر قیمتې اوراقو معاملې د بانکي کړنو په اوږدوکې د مهمو عملیاتو لــه جملې څخه ګڼل کیـږي، چې کله د بانک لپاره ډېــره ګټوره او کله هــم ډېره خطرنا که بانکــي عملیه ده. دغه عملیات چې د بانکي معاملاتو د حتمي حرکاتو له جملې څخه ګڼل کیــږي ، له هغې جملې څخــه بانکي عملیات دي چې د خپلې پانګــې اچونې عملیاتو په چوکاټ کې په هغه لاس وهي.

د بانکي معاملې د لورې ورقې او اســناد په دې عملیا توکې کېدای شي خصوصي، دولتي او یاهم عامه قیمتي ورقې وي.

بانکونه په دې هکله په یوازې اویا هم د اتحاد یې په توګه د قیمتي پاڼو په خپرولو سره څرګند یـږي او په معاملې پیل کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانکونــو د اتحاد یې اصطلاح د قیمتي اوراقو د انتشــار لپاره د اقتصاد په ترمینولوژي کې د قیمتي اوراقو دانتشار په سند یګایي سره شهرت لري.

د قیمتــي اوراقو پلورلو طرز کېدای شي د یوه بانک یا د بانکونو له یوې اتحاد یې څخه چې په دې هکله علاقه مندي لري صورت ونیسي.

اوس راشــئ وویــنــو، چې دغه بانکي عمل په څــه ډول عملي بڼه ځان ته غوره کوي٠ بانک په دې هکله یوائې دوه عمله ترسره کوي:

- د مقاطعې عمل
- د حق العمل عمل

۱- د مقاطعې عمل پر قیمتي اوراقو باندي د تصاحب په موخه په کاریږی.

۲- په دې بانکي عمل کې ټولې عرضه شوي قیمتي ورقې په یو ځلي سره پیرودل کیږي، او د هغې له انتشار کوونکې مؤسسې سره اړیکې قطع کوي.

د دی عمل دلیل دادی چې په اوســمهال کې په معینه بیه دقیمتی پاڼو اخیســتل او په لوړه بیه یې پلورل کیدای شی د بانک لپاره یوه ګټوره معامله رامنځته کړي.

په دې عمل کې بانک غواړي چې:

- له انتشار ورکوونکې مؤسسې څخه د قیمتي اوراقو ملکیت باید بانک ته انتقال ومومي٠
- بانک کیدای شي قیمتي ورقې په یو مناســب قېمت او یا هم له درج شــوي قېمت څخه په کم یعنې له هغه خپل رسمي قېمت څخه یې په کمه بیه وپېـري (واخلي) او وروسته یې بیا په لوړه بیه وپلوري.
- بانکونه غواړي کنټرولي لارې منځ ته راوړي او یا یې تـقـویه کړي.
- بانک شاید یوه عادي بانکي معامله ترسره کړي.

د قیمتي ورقو د معاملاتو د کمېشــن اخیســتنې عمل د بانکي معاملاتو له جملې څخه یــوه معاملــه ده، چې هر عادي بانکـدار هـم ورسره اشــنایي لري. بانک په یو ټاکلی وخت کې د قیمتي اوراقو پلورل دیوه کمېشــن په مقابل کې وړاندې شــوي پاڼی پلوري او پلورل یې تضمیـنوي. په دې ډول قیمتي ورقې د څښــتـن په ملکیت کې پا تیـږي او بانک یوازې د ورقو په پلورلو کې له هغو قراردادونو سره سم چې له کمپنۍ سره یې لري اقدام کوي.

د قیمتي پاڼو نشرېدل: د دولتي او خصوصي شرکتونو او مؤســـوله لورې د قیمتي پاڼو نشرېدل له مـطمئـنو سرچـینو څخه د یوې سرچینې په حیث لاس موندنه یوه داسې پانګه ده چې مؤسســې تــل په دوامداره ډول هغه تــه اړتیا لري. دغې پانګې ته دلاس رســۍ د کړنلارې ډول کولای شي په لاند نیـو عواملو پورې نه شلیدونکې اړیـکې ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بورس موجودیت: په هغه صورت کې چې په هـیـواد کې بورس یا مالي بازار شـــتـون ونلري بلکه له بلې لارې باید مطالعه شي.

- د اړتیا او ضرورت درجه
- فوریت یا عدم فوریت
- د بانکي سیستم موجودیت
- د سندیکائی فرهنګ موجودیت
- د قیمتي پاڼو له څرنګوالې څخه د خلکو خبرول

د قیمتــي پاڼو د پلورنې پربنســټ بانکونه د مؤسســاتو د غوښــتـنـو له موندنې څخه وروسته په لاندو اقداماتو لاس پورې کوي.

- بانکي حرکات د دفـترله ګذارش سره سم تحقیق یا څېـړنه ده.
- تبلیغ یا ډ پرمصارف نه رامنځته کیږي.
- د اخیســتنې ټکې چې پیرودونکي د دغه ډول اوراقو په وســیله د بانک له لوري په ډ پـراحتیاط سره خبریـږي.
- پدې هکله ځانګړې برنامې ترتـیـبـیـږې.
- د اوراقود نه پلورنې په صورت کې یې ادا کول د بانک له لورې صورت مومې.
- بانــک غواړي ترڅو قیمتي ورقــې د مالي بازار له لورې و پلوري په دې صورت کې بانک بایــد پــوه شي چې په هیـواد کې مــالي بازار په کوم حد کې قرار لــري او بانک څرنګه کولای شي له دې طریقې څخه ښــه اغیـزناکه اســتـفاده وکړې دغه حرکتونه عموماً په هغــو هیـوا دونو کې د پام وړدي چې په هغو هیـوادونوکې مالي بازار موجود وي او په مالي بازار کې د معاملې فرهنګ هـم موجود وي. که چیـرې د غسي اجرا موجو ده نه وي مــالي بــازار لوړترینه بانکي ګټه د بانک لپاره د بانکي عملیاتو له لارې ایجاد وي. په دې حالت کې بانک قیمتي ورقې بورس ته په وړلو سره د غوښـتونکو لپاره وړاندي کوي. د اړونـده مؤسســې و ضعیت ته په پام سره کېـدای شي ورقې تعیـن شي، خو بانک د بیې د لوړولو د ساتنې په موخه کولای شي د بازار په میـتـودونو لاس پورې کړي٠
- په لومړۍ مرحله کې له دې اسنادو څخه کمه پیمانه بازارته وړاندی کیږي.
- د اســنادو لوړترین اوکم تریـن حد د تحقیـق د فـتـر په وړانـدیـز سره او د بانک د مد یـریت په منظورې سره تعـنیـږي.
- د دې حرکت مصنوعي حرکت او ایجاد ډېـر پیـرو دونکې تشویـقـوي. اوبلآخره د بیې د حد ســاتلو په موخه مصنوعي غوښــتـنـې د یوې وسیلې په حیث د بانک تر پایه پورې له خپـله ځانه سره ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دریېـــم څپرکي لنـډیـز

د یادولو وړ ده چې په دې څپرکي کې یوازې دوه ډ وله حیا تي کړنې چې د بورس یا مالي بازار اړوند یـړي تهـیـه شوي دي اوعـبـارت دي له:

پــه مالي بازار اویا بورس کې د قیمتی پاڼوخپـــرول په لومړۍ برخه کې داسي موضوعات لکــه د مقاطعـــې عمل، د حق العمل عمل،د قیمتي پاڼـــو ملکیت، د قیمتي پاڼو کنـټرول ، د قیمتي پاڼو په معاملاتو کې د کمېشن اخستنې عمل د بانکي معاملاتو له جملې څخه ګڼل شوي دي۰ په دویـمه برخه کې داسي موضوعات لکه د فوریت د ضرورت او احتیاج درجه د منظم بانکي سیســـتم موجودیت اود ســـند یکائ د فرهنګ موجودیت درج شـــوي دي، او مونــږ د قیمتي پاڼو د پـېـرنې او پلـورنـــې له فرهـنګ او هـم د دې پاڼو د پلورنې له مار کیټـونو سره اشنا کوي.

د دریېـــم څپرکي پوښـتـنـې:

۱- قیمتي پاڼې تعریف کړئ ؟

۲- د قیمتي پاڼو نشرخرنګه صورت مومي ؟

۳- بورس څه شی دی ؟

٤- مالي بازار کوم بازار ته ویل کیږي؟

٥- د مقاطعې عمل تعریف کړئ ؟

٦- د حق العمل عمل تعریف کړئ ؟

۷- د قیمتي پاڼوکمېشن اخـسـتـنـې د عمل په هکله معلومات ورکړئ ؟

۸- آیا په افغانستان کې د قیمتي پاڼو مارکېـټ شـــتـون لـري ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم څپرکی

د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره

تولیزه موخه:

د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- د ینګي نقد اصل
- د منفعت اصل
- د امنیت اصل

د سوداګریز بانک اعتبار او تګلاره

په هرهیواد کې د هر سود اګریز بانک موخه د زیاتې ګټې لاسته راوړل وی. نو پردې اساس بانکدار باید دې پوښتنې ته ځواب وواېي، چې څرنګه د بانک پیسې یعنې مالي سرچینې د شتمنۍ یا لګښتونو په مختلفو اقلامو پورې ځانګړې کړي ترڅو زیاته ګټه لاسته راشي.

دغه د بانکداري عمده ستونزه ده، لکه څرنګه چې مو ولیدل پورونه د بانک سرچینې تشکیلوي اود هغوی د جذب لپاره د لګښتونو متحمل کیږي.

بانک د مالي سرچینو د لګښتونو په کښته راوستلوکې خصوصاً په اختیاري او ارادي امانتونوکې عمل نه کوي ځکه چې بانک د حریفانو په مقابل کې وي. د پانګې او پیسو بازار یورقابتي بازار دی، اود هر تجارتي بانک په ضمن کې د بازار له اجراوو څخه یوجز تشکیلوي٠سربېره پردې د بانکې منا بعو د جذب حد علاوه د رقبا وو د رقابت د خلګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــتمني اود هغوی اعتبار اود خلګو اشــنايي په بانکي عملياتو پورې تعينوي، په بل عبارت د بانکي امانا تو وده يو حد لري ۰داسي عوامل لکه د پيسو اماده کولو مصارف د شتمن بانک لپاره د اعتماد د ځای اقتصادي شرايط اود خلګو اشنايي د امانتونو رسول محدودوي۰ پردې اســاس د تجارتي بانک مســـؤليـن خپلې مالي سرچينـې ټاکلې شــوي ګڼي. او په دې وسيـله خپله توجه د هغو مصارفو ادارې ته چې هغه د شتمنۍ ستنې دي اړوي.

په بل عبارت د ســوداګريز بانک مديريت د بانک د پيســو پـه تخصص کې د مختلفـو ارقامو ترمنځ د مانور لګښت قدرت لري په هـمدې دليل په هرسوداګريز بانک کې د بانک د مديريت وړتيا او کارروايي کولای شي په يو ډول نه يو ډول د بانک د پيسو سنجش وکړي.

له پورتنۍ شرحې څخه دا راوزي چې هر سوداګريز بانک بايد يوه عاقلانه تګلاره، اعتبار او پانګونه پيـل اوهـم يې اجرا کړي۰ دغه ســوداګريز بانک بايد يو داســې کيفيت و ټا کي چې د بانک د نهايي هدف په تأمينولو سره د امانت ايـښـودونکو د امانت اصل و ساتي. په هرحال بانک د منا بعو په تخصص يعنې د مختلفو اعـتبارونو او پانګونو په ټا کنه کې بايد لاندي درې اساسي اصله هـمېش په پام کې ولري:

١- د تازه نقد اصل

٢- د منفعت اصل

٣- امنيت اصل

١- د تازه نقد اصل: له دې اصل سره سم بانکـداري بايد د مالي سرچينو توزيع ته د هغوی پــه مصارفو د مختـلـفـو اشــکالو ترمنــځ ځانګړې پاملرنه ولري۰ ځکــه هره لحظه چې وغواړي کولای شي په ډېـرې تيـزۍ سره د شـتمنيـو بېلابېل ډولونه په نغدي ډول تبديل کړي، ترڅو د بانک د ټولو طلب کارانو او امانت ايـښـودونکو ته ځواب وي.

د بانک د ځينو طلب کارانو او د امانت ايښودونکو د غوښتونکو په رضايت کی د بانک د مديرانو وړتيا او قابليت د دی اصل مراعاتول دي.

لکه څرنګه چې يې مخکی يادونه وشوه، امانات د بانک د پور ونو ستره برخه تشکيـلوي. اوله اماناتو څخه هغه مهمه برخه په جاري ډول وي هره لحظه يې چې امانت ايـښودونکی وغواړي له بانک څخه يې ايستليی شي.

ترهغې پورې چې بانک وغواړی نقدي وجه د غوښـــتنې په مهال د امانت ايـښـودونکو په واک کې ورکړي. چې د بانک لپاره په دې برخه کې بې وسي ډېر خطر ناکه ده، ځکه بانک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تعطیل او انحلال لور ته بیایي.

سـمه ده چې هره ورځ په داسـې حال کې چې یو تعداد خلګ د چک په ایـستلو سره خپله سپـارلې وجه له بانک څخه و باسي٠ بله ډله خلګ بیا خپل حساب کرید ت کوي.

اود بانک د دبت کولو او کریدت کولو له لاري یو او بل تر خپل پوښښ لاندی راولي. امّا لازمه ده چې تجارتي بانک اورمرو د نغدي وجـهـې مبلغ د بانک په کسه کې وساتي ترڅو د پـېـرودونکود ورکړې چک له کومې سـتونزې سره مخ نشي.

د نظر دڅـښـــتـنـانو یــوه برخه د بانکـدارۍ په چارو کې پـــه دې با وري دي چې تازه نغـدې د بانک له شــتـمنیـو څخه هغې ځانګې لره شـامـلـیـږي چې په مرکزي بانک کې د تـنزیل وړ وي.

پـــه مقابـــل کې یوه بله ډ له خلـــګ په دې باوري دي چې تازه پور د بانک له شــتـمنیو څخه هغه ځانګه تـشــکیلوي چې فوراً په اسـانۍ او پرته د زیان له تحمل څخه په نغـدي وجهـــې د تبـدیـل وړدي٠ دا چې د کیفیــت تر کیب د تازه پور اصل ته په توجه سره بایـد په څه ډول وي د بانکي جوړښـــت، د ټولنـې د اقتصاد په ماهیت، د اقتصاد پولي والی اویـا غـیـــر پولی والـــی، له بانکونو څخه د خلګو د تلقي طرز اوعادات، د بانکـدارۍ فرهـنګ، د معاملاتوحجم، د پـیـسو بازار پانګه اوداسې نور لري.

۲- د منفعت اصل: په بانکـداري کې دویـم اســاسي اصل د منفعت اصل دی چې بانکـدار همـېـشه ورته توجه لري.

څنګه چې د تجارتي بانک موخه د ګټې دهغې اکثـره حدلاس ته راوړل دي.

نوځکه خو بانکـدار بایـد په یوداسې ډول د بانک کیفیت وساتي چې درآمد او پـورونه له مختلفو اقلامو او پانګې اچـونې څخه چې د بانک د شــتـمنیـو هغه ستره بـرخه تـشکیـلوي ترلاســه کـېـږي چې وشــې کولای د بانک د لګښـــتونو د پوښـــښ په ضمن کې یوه ګټه او منفعت هـم د برخه لرونکو نصیب وګرځي.

اوالـبتــه بانکـــدار نبایـد د زیاتی ګټې د لاس ته راوړلو لپــــاره د بانک د سرچیـنو هغې ســترې برخــې لره د څو اقلامــو پخاطرصرف کړي. ځکــه چې دغه اقلام قاعدتًــا خورا نغـد کېـدونکې اقلام دي لکه اوږد مهاله قیمتي اوراق.

د دې مـــورد عکس هم صادق دی یعنې د دې اقلامو د شــتمنیو نقد کېـدل چې هماغه نغـدې موجوده وجه د بانک په کېسه کې ده چې اصلاً د بانک لپاره در آمد نلري.

ځکه خو نهایي دوه حده ټا کلې شـــوي د شــتمنـیو هغه اقلام چې خورا ګټور دي د نغد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدلو ډېر لږ خاصیت اود نغد کېدلو وړتیا نلري.

طبیعي ده چې د دوو نهایي حدونو ترمنځ د پانګې اچونې مختلفې لارې وجود لري٠ پـه بل عبارت منفعت اود تـازه نقد اصل یو بل لره په مختلفـو اړخونو کې را کش کاږي. بانکدار باید د دغـو دوو اصلونو ترمنځ لازم تعادل را منخته کړی.

پـه خلص ډول بانکدار نشـې کـولای د زیاتی ګټې د لاس ته راوړلـو لپاره چې یوانکار منونکی اصل دی د تازه نقد اصل قرباني کړي.

چـې د داسي عمل مرتکب شي یوه سـمه اود یوې عاقلانـه پانګې اچونې تکلاره یې نده ترسره کړي٠ ځکه په داسي حال کې چې د شـتمنیود اقلامو ماهیت قطعي دی٠ د پورونو د اقلامو قطعیت اوثبات په حتمي توګه سره مسلم نه دی٠ د بانکدارۍ د موفقیت راز دادی چـې بانکدار بایـد د دوو اصلونو ترمنځ چې هغه منفعت او تازه نقد دی تعادل وسـاتي٠ یعنې په عین حال کې بانکدار بایـد وشـې کولای د امانت ایـښودونکو او ټولو طلب کارانو اړتیـا په نغدي ډول تأمین کړي او د برخه والو لپاره هم یوه ښه ګټه ترلاسه کړي.

د امنیت اصل

دریـیم اصل چې بانکدار باید په یوه وخت کې د دوو نورو اصلونوتر څنګ ورته توجه وکـړي هغه د امنیت اصل دی٠ دغه اصل بانکدار ته خصوصًا د تصمیم په نیولو کې د پور ورکولو لپاره او د دې خبردارۍ اعتبار ورکوي چې نه یوازې د پور ورکړه د مشخصې موضوع لپاره زیاته ګټه ورکوي بلکې د پور ورکړې ته اقدام وکړي.

د قرضې په ورکړه او پانګه اچونه کې د امنیت اصل باید مراعات شي.

په حقیقت کې د امنیت اصل د پور دغـوره او اصل ګرځېـدلو موضوع ده، په بل عبارت بانکدار نه باید د هغې زیاتې ګټې د لاسـته راوړلو لپاره له خطره ډکو عملیاتواوشـیانوته لاس ور وړي، چې کیدای شی د منابعو اصل راوړل شی او د بانک طلب کاران په خطر کې واچـوي.

پـه خلـص ډول بانـکدار د تصمیم د نیولو په مهال د پانګـې اچونې لپاره یعنې د مالي منابعو معرفي باید په یو ځایي توګه سره پورته دری یا د شوي اصلونه مراعات کړي.

د سـوداګریز بانک رول د پیـسـو د حجم په تغیراتو کې: په عمومی ډول یو سوداګریز بانک په لانـدی طریقو سره کولای شي خپلو مالي منابعوته زیاتوالی ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- استـقـراض
۲- د نويو برخه لرونکو ترمنځ د ګټې عدم توزيع
۳- د نويو برخو په خپريدو سره د پانګې زياتوالی
٤- په سر ته رسيدلو کې د ګټې له اصله د مهمو مطالبو تر لاسه کول
٥- د مرکزي بانک په انـد د سوداګريزو اسنادو د وجوه تنـزيل
٦- د قيمتي پاڼو پلورنه

څرنګه چې ليدل کيـږي تردې ځايه بانک په دوو طريقو کولای شي خپلو مالي منا بعوته زيا توالی ورکړي٠ يو د پور ونو د سـتنـو اقلام او دويـم د اقلامو په بدلون سره کوم چې د شـتمنيـو په سـتـنـو کې درج دي لکه د بانک د مطالباتو اصول اعم له اصلي ګټې څخه په سر رسيــد کې.

په وروستۍ توګه څرګنده ده، چې يواځې د بانک کيـفيت بدلون مومي.

د تجـارتي بانکونود پـيسـو پـيـدا کوونکي: څرنګه چې پوهيـــږو دخلکو په لاس کې د بانکنوټونو يا سکو څرخيدل د پيسو حجم (c) د اشـخاصو د جاري امانتونو حسابونه چې د چک په واسطه د نقل او انتـقـال وړ وي يعنې

M = C + D د پـيسو حجم په څرخيدو کی راښيي.

سربيــره پر دې هغه بدلونونه چې ســکې اود خلګو په لاس د بانکـنـوټونو په ميزان کې اويا هـم په ســوداګريزو بانکونو کې د جاري امانـتـونو حجم را منځته کوي. د پيـسو حجم په ګردش کې هــم ښايي بـدلون وومومي.

M = C + D په دې ځای کې ممکن ښــکاره شي چې په تجاري بانک کې د اوليه جاري حســاب د ايجــاد له لارې څرنګــه دغه بانک له دغــو اماناتو څخه په اســتـفـا دې سره د اعتباراتو د حجم د خپرېـد و باعث او په نها يت کې د پيســو د حجم زيا توالی په ګردش کيـږي. د دې موضوع په روښا نولوسره دا فرضوو چې د مرکزي بانک په ټولـنه کې د پـيسو د انـدازې د بسط په موخه د دولتي پور د اوراقو د ځانګې په اخـستنې د اشخا صو په انـد اقدام کوي. له کومه ځايه چې د نغـدو پيـســو ســاتنـه د بانکونو لپـاره هيـڅ ډول لاســته راوړنه نلـري او بانک د پور ورکړې په سيـو ري کې او د ربعې په مونـد نه کې خپل لاسته راوړنه يا ګټه کوی. دې ته په پام سره بانکونو ته په تجربه سره ثابته شوي ده چې هيـڅ کله په ټول امانت ايـښــودونکی د خپلو امانتونو د وجوهو د مونـدنې لپاره بانکونو ته په يوه وخت ښــايي مراجعه ونکړي٠ نوځکه خو دغه موضــوع بانک په دې قادروي چې د امانا تــو له وجوه څخه فيـصـدي د اضافي وجوه په ډول (نقد) زېـرمې وســاتي او پاتې امانات د اقتصادي لامل په اختيارکې د پور په ډول ورکړي او د خـپـل ځان لپاره ګټه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځلورم څپرکي د مطالبو لنډيز

د څلورم څپرکي په اوږدو کې د سـوداګريـز بانک تګلاره ياده شـوي، چې د هر تجارتي بانک موخه په هر هـيـواد کې د زياتی ګټې لاسته راوړل دي٠ د زياتې ګټې د لاسته راوړلو په خا طر بايد لاندې موضوعات په نظرکې ونـيـولی شي.

- د تازه نقد اصل
- منفـعت اصل
- د امـنيت اصل

د سـوداګريزبانک رول د پـيـسـو د حجم په تـغـيـراتو کې چې د اسـتـقراض، د پانګې زياتونه، د مطالباتو اصول، د وجوه تنزيل، د قيمتي اوراقو پلورنه او داسـې نورو مسايلو په برکـې نـيـوونکی دی. همداراز د خلګو پـه لاس کې ټـول بانک نوټونه او په تجارتي بانکونو کې د اشخاصو جاري امانتـونه بايـد له پامه ونه غورځول شي.

د ځلورم څپرکي پوښـتـنې:

١- تګلاره څه ته وايې، تعـريـف يې کړئ ؟
٢- د زياتی ګټې د ترلاسه کولو لپاره د بانکـدارۍ کوم اصول بايد مراعات شي؟
٣- د تازه نقد د اصل په اړه معلومات ورکړئ ؟
٤- د منفعت اصل په لنډ ډول تشريح کړئ ؟
٥- د تازه نقد، ، د منفعت او امنيت اصلونو ترمنځ اړيکې څه شی دي؟
٦- استقراض څه شی دی تشريح يې کړئ؟
٧- د خلګو په نزد د بانکـنوټونو مقدار په کوم تورې ياحرف ښو دلای شو؟
٨- د بانک په نزد د اشخاصو جاري امانات په کوم تورې ښو دلای شو؟
٩- په ګردش کې د پـيـسو د حجم فورمول وليـکئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـنـځم څپرکی

د بانک د مدیریت اصول

ټولیزه موخه:
په بانکونو کې د مدیریت له اصولي ماهیت سره پیژندګلوي او د میـتـود تحلیـل اوهـم بانکي کړنې.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضـیح کړای شي:

- د فعالـیـت په پـروسه کې د زیـرمو رول
- د بانک د اړتیـا وړ پانګه
- د رسک اعتباري مدیـریت
- نظارت اوبررسي
- د پور په ورکړه کې د تخصص درلودل
- پر فعالیت باندې نظارت

د بانک د مدیریت اصول

دا چې بانک څرنګه د مدیریت د اعمالو د پورونو دشـتمنیـو پراقلامو ممکنه خورا لوړ سود لاس ته راوړي د بانک مدیرباید لاندې څلورو موضوع ګانوته پام وکړي.

لومړی: هغه باید مطمـئـن شي چې بانک د کافي نغدو پیـسـو درلودونکی دی او کولای شي د اخیـسـتنې د درخواسـت په مهال له حسـاب څخه د حساب څښـتـنانو ته ځواب ورکوونکی وي۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې لپــاره چې بانک کافي پیــســې په لاس کــې ولري باید د فعالیت یــو ډول د نقـد کېدونکې مدیریت په نامه یعنې په هغو شــتمنیـو کې پانګه چې د نقـد کېدونکي قدرت درلودونکی وي ادا کړي.

دویـم: د بانک مدیربايد د خطر میزان خورا کښــتني ممکنه حد ته ورســوي یعنې په شتـمنـیو کې پانګه اچونه وکړي چې د هغوی د سوځېـدلو احتمال ډېـر ټـیـټ وي.

دریـم: د بانک مدیر باید په خورا کم لګښـت سره وجوه ترلاسه کړي.

بالاخــره مدیــر باید تصمیم ونیسي چــې بانک په کوم مقدار پانګې تــه اړتیا لري او پر بنسټ یې کافي پانګه برابره کړي.

څلورم: د بانک مدیر باید د شــتـمنـیـو اوپورونو له ضرر څخه لوړ ګام واخلي او له شته امکاناتو سره سمه پانګـونه وکـړي.

د نقـد کېـدنې مدیریت اود زېـرمو رول: اصولاً یو بانک چې کله د حســاب څـښـتن ته په مراجعې سره اویا هــم له خپل حســاب څخه پیسې اخلي او باید یوه وجه له بانک څخه بهــر شي نو څرنګه عمل کوي۰ بانک د زیاتې دارایــي درلودونکی دی، خو ټول امکانات بیا دارایي نه وي.

قانــوني زېرمه یــو برابر وي. یعنې بانک مجبور دی ترڅو پــه هروخت کې % 10 جاري امانات په مرکزي بانک کې د ذخېرې ترعنوان لانـدي وسـاتي.

پورتنــی بحث د غې موضوع لره چې ولې بانکونه د وجوهود ډېـروالې سره سره پور یاد پور اوراقو ته ترجیح ور کوي چې مازادې ذخیرې زیاتې، جدی پاملرنې ته اړتیا لری. کله چې سپارل شوي له بانک څخه خارجیـرې د مازادې ذخـېرې وجوه بانک لره دغه امکان ور کوي ترڅو له لاندي لګـښـتونو څخه ډډه وکړي:

- له ځینی بانکونو څخه پور اخسـتنـه
- د قیمتي اوراقو پلورنه
- له مرکزي بانک څخه پور اخیستنه
- پور نه تمدیـد ول اویا هــم نورو بانکونو ته پور نقلول

دپانګې اغېزه د برخود څښتنانود حقوقوپه بیا ورکونې باندې:

لــه کومه ځایه چې د بانک مالکان او څښــتـنان د بانــک د صحیح والي له طرز څخه مطمئـــن شي، هغوی خپله باید د بانک د مفیدیــت د معیارونو په هکله اطلاعات ولري. د بانکــي شــتمنیو بیا ورکونه له اصــلي معیارنو څخه ګڼل کیـږي چې په واســطه یې د بانک مفیدیت حســابېـږي. د شــتـمنـیـو بیا ورکونه یعنې د هرې افغانۍ سوچه سود شتمنیـو د مالیاتو له کسر څخه وروسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

$$\text{دشتمنیو بیا ورکونه} = \frac{\text{د مالیاتو له کسر څخه وروسته سوچه سود}}{\text{شتمنۍ}}$$

د شــتمنیو د بیا ورکونې اړونده رقم د بانک د مېــزان اړونده اطلاعات وړانـدي کوي، ځکه چې ښيې په متوسطه توګه سره له هرې افغانۍ څخه د مفاد څه اندازه لاس ته راغلې ده٠ پــه هر حال مالکان غواړي ترڅو پــوه شي د هغوی د پانګونې له حمل څخه بانک د درآمد په کومه اندازه لاس موندنه کړې.

د بــل اصل له معیار څخه په اســتـفادې سره د بانک د ســود راوړنې پــه اړه کېدای شي په دې اطلاعاتوهــم پوه شــو یعنې د هرې افغانۍ ســوچه ګټه د پانګې د مالیاتو له کسر څخه وروسته.

$$\text{د برخه والو د حقوقو بیاورکړه} = \frac{\text{د مالیاتو له کسر څخه وروسته سوچه ګټـه}}{\text{بانکي پانګه}}$$

د بانک د برخه والو د خطراوبیا ورکړې ترمنځ تړاو:

د بانک د پانګې د زیا تونې ګټه د مالکانو لپاره د ا ده چې د هغوی پانګه په امن کیـږي او د بانک د ماتې احتمال کمیـږي. ولې د بانک پانګه زیات لګښت لری. هر څومره یې چې انــدازه ډېـره وي د برخو د څښــتـنانو د حقوقو بیا ورکــړه به لږه وي. مدیر باید د بانک د پانګــې د اندازې د تعین لپاره پــه دې اړه تصمیم ونیسي چې د پانګې په کوم میزان او څه انـدازې سره د بانک مصؤنیت او امنیت تا مینـیـږي او هغې لره په لږه بیا ورکړې له ډ یـرې پانګې څخه په را پورته شوي پانګې مقایسه کړي.

کله چې عدم اطمنان سخت شي او له قرضې څخه را پیدا شوی د درنو زیا نونو احتمال زیا توالی مومي، د بانک مدیران د پانګې د زیا توالې په اړه کوښښ کوي ترڅو برخه وال له ضرر څخه مصـؤن پاتي شي. برعکس که هغوی اطمنان ولري چې د پورونو له سوځېـدو څخه راپورته شــوي. زیا نونه لږ دي نود بانک پا نګې ته لږ والی ورکوي او د اســهامو د حقوقو ضریب لوړ بیایي ترڅو د برخه والو د حقوقو بیا ور کړه زیا توالی وموميي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بانک د اړتیا وړپانګه: د ډېرو لوړو لګښـــتونو د شـــتون په ســـبب د پانګې ســـاتـنـه (دهغــو دلایلــو په بنســټ چې همـــدا اوس مو یا د کـړل) د بانک ډېـــری مدیـــران د دې غـوښـتـونګې دي چې لـړه پانګه وسا تي. نوله همدې مخې دولـتونه د امانت ایښود ونکو د منـا فعو د سـا تلو پخا طر یوڅه مقـررات د بانکونو د پانګې د هغه اقل حد په اړه وضع کوي، او بانکـونه مکلف دي ترڅو خپله پانګه له هغه خپل قانوني حد څخه ډېـره وسا تي.

د بانک د پانګې مدیـریت: که چیـرې بانک متوجه شي چې د برخه والو د حقوقو ضریب ډ یـر زیات دی او بانک د پانګې له نظره کمبودي لري (څکه احســاس کوي چې د حســاب کوونکو غوښـــتنوته په ځواب ورکولو سره د وجوه د برداشــت کولو په مهال قادر نه دی، او یا دا چې د اړتیا وړ پانګه نلري. کولای شي د کم والې له لارې خپلې پانګې ته زیا توالی ورکړي.)

کولای شي د لړ والې له لارې د ډک سود د کټې وېشلوته زیاتوالی ورکړي او هغه د پانګې په حساب منظور کړي.

کولای شي په هماغه اســطحه نظر وکړي د پورونو د لړ والې له لارې یا د قیمتي اورا قو په پلورلو سره د لاس ته رغلو وجوهو په کارولو سره د پورونو د لړ والې لپاره باید د شتمنیـو میزان ته کمښت ور کړي په اوسنیـو کلونو کې ډ یـری له بانکونو څخه د پانګې له کمښـت سره لاس او ګریوان دي او د شتمني د ودې په محدودولو مجبور شوي، په اخېرو کلونو کې د بانکونو دغه اقدام د پورونو او د اعتباراتو د حجم د کمښت لامل ګرځیـدلی.

دریســـک اعتباري مدیریت: لکه څرنګه چې د شـــتمنیـو د مدیریت د عمومي اصولو په اړونـــده بحث کـــې مو وویل٠ بانکونه باید خپل پورونه افـــرادو یا شرکتونوته ورکړي، چې د هغوی په بشپـړې بیا ور کړې باندې اطمنان ولري ترڅو وکولای شي په زیات سود باندې لاس برې شي. اقتصادي مفاهیم (د نامناســـبو ټا کنـــو) اود اخلاقي خطر په نومونو باندې د عمل چوکاټ وړاندي کوي چې کېـدای شي هغه ته ورسیـږ ي د اعتباري او مشکوک الوصل پورونو ریسک دغه کم حد لره درک کړي. په بازارکې قرضه د (د نامناسب انتخاب) مساله له هغه لوري څخه مطرح شـــوي چې ډیر خطر لرونکي شرکتونه (یعنې هغوی چې په ډ یـر احتمال سره د پور له بیا ور کړې څخه ناتوان پا تې کېـږي.)

معمـــولاً هغوی دې چې د پورپه اخســـتـنه کې له نورو څخـــه زیات ټـیـنګار کوي. یا په بــــل عبارت هغه چې په ډ یـراحتمال معکوســـه پا یله راوړي هغه کســـان دي چې په ډ یـر ټـیـنګار سره پور اخلي٠ پور اخســـتـونکې شرکتونه او اشـــخاص چې د زیات خطر لرونکي پانګونې طرحې اجرا کوي، که چیـرې پخپل کار کې بریا لې شي نو په ډ یـره ګټه اوړي او په همدې دلیل زیات تمایل پور اخستنې ته لري، په هرحال د پور ورکونکې بانک له پلوه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول شرکتونه نامطلوب ترینه پېرودونکې دي ځکه چې په ډېر زيات احتمال نشې کولای خپـــل پورونه بېـرته ورکړي له کومه ځايه چې شــونې ده د کريدت پــه بازارونو کې قرض اخيســـتـونکې اشــخاص يا شرکتونه په داسي فعاليتونو پيـل کوي چې د قرض ورکوونکې له پلوه معـقول اويا مطلوب نه دي. د (اخلا قي خطر) مسأله منځ ته راځي. په داسي شرايطو کې د دې احتمال ډير زيات دي، چې پور اخسـتونکی د سود د بيا ورکړې او يا هم د پور د اصل په ورکولو کې پا تې را شي.

ځارنــه او نظــارت: ترکومه ځايه چې په اعـتـبـاري بازارونو کــې پور ورکوونکې (له پور اخســـتونکو سره په مقا يســه کې) د پانګونې له فرصتونو او هغو فعاليتـونو څخه چې يې پور اخـســـتـونکی شـخص يا شرکت تر سره کوي خبرنه دي د (متـفـاوتواطلاعاتو) موضوع مطرح ده. د داسې وضعې شتون د دې لامل کيـږي چې بانکونه له اطلاعاتو سره په تړاو په د وو طريقـو عمل وکړي.

ځارنې او نظارت ته په حقيـقت کې، د بانکـدارۍ حرفه يعنې د اطلاعاتو توليـد هم ويلای شو.

بررسي: د مســئلې شــتون (نامناســب انتخاب) په اعتباري بازارونو کې دا ايجا بوي چې بانکونه له خطره ډک درخواست کوونکې بايد له نورو درخواست کوونکو څخه تفکيک کړي ترڅويــې پورونه ګټـور شي٠ بانک د دې لپـاره چــې و کولای شي دغه کار په يوه اغېـزناکه طريقه سره ترسره کړي.

نو بايد له مـتـقاضي شرکـتـونو يا اشـخاصو څخه د اطمنان وړاطلاعات راټول کاندي٠ د اعـتـبـاري ريســک د مديريت له اصولو څخه يو مهـم اصــل د اطلاعاتو راټولونه او څيـړنه ده٠ کله چې يو نفـر بانک ته مراجعه کوي. اود موټـر يا کور لپاره د شخصي پور غوښـتـنـه کــوي نو لومړنی هغه شــی چې يې تر سره کـړئ هغــه دادی چې د ځانګـړې ځواب لـيـک فورم ډک کړئ اود خپل مالي وضعيـت په هکله د قـيـق اطلاعات وړاندې کړئ.

پــه دغه ځواب لـيـک کــې بايـد د قـيـق اطلاعات، د حقـوقو ميـزان، بانکي حســابونه ټولې شــتـمـنۍ او نور پورونه بايـد ذ کر شي. همـداراز د شــخص سوابـق بايد د قرضې اود مـيـا شتنی ور کړې د توان له نظره قيـد شي. د يا دونې وړده چې د پوراخيستـنې شرايط د عموماتو په برخه کې تشريح شوي.

کله چې بانک تجارتي پورهم ور کړي. نو بايد اطلاعات راټـول کړي، او خپل شرکتـونه بايد له خطره ډک شرکـتـونو څخه بېـل کړي. بانک د سود اود درخواست کوونکې د شرکت د زيان په هکله اوهمـداراز د شــتـمـنيو او پورونو په هکله يې اطلاعات راټولوي اود درخواســت کوونکې د شرکت احـتـمالي موفـقـيـت هم ارزوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پــور پــه ورکـړه کې د تخـصص درلــودل: د بانک له اصــلي ځـانګړتـیا وو څخه یوه هــم دا ده، چې اغـلـباً یــو بانک په پور ورکړه کې محـلي شرکـتـونو یا هغو شرکتونو ته چې په ځانګــړو صـنایعـو کې فـعالیت کوي متمرکز کـیـږي. نومــوړی بانک د کـثـیـرالـمتنـوع پورونــو کیفیــت نه جوړوي او خپــل ځـان د ډ بـرخطــر په وړانـدي ورکــوي. ولې له بل لیدلوري څخه په ځانـګـړو پورونو باندې تمرکز، د کار تخصص در لودل صحیح دي. د مسالې شــتون (نامناســبه انتخاب) دا ایجابـوي چې بانک هغه شرکـتـونه چې د خطرناک ریســک درلـودونکې دي له نورو شرکـتونو څخه بېـل کړي. د بانک لپـاره د اطلاعاتو راټـولونه د نورو شرکـتـونو په هکله د محل تـفـکیک آســانه دی. کولای شي د هغوی د اعتبار میزان له لرې شرکتونو سره په پرتله کې یو څه راحت ټا کي، او په همدې ترز پور ورکوونکی بانک د تمرکز له لارې په یوه ځانګـړې موخه کولای شي د نوموړو سر چـیـنو په هکله ښه خبرتـیـا ترلاسه کــړي. او په همــدې د لـیـل د دې وړانـد ویـنـه چې کوم او څو شرکـتـونه به په هغه خپله ټا کلې نېـټـه د پورونو په ادا کولو وتوانیـږي یو څه آسانه ده.

پرفعالیتونــو باندې نظارت: هر هغه وخت چې د پور در خواســت کوونکی شــخص یا شرکــت د پور له اخســتلو څخه وروســته په مخاطـره آمېـزه کړنو لاس پــوري کوي او په نتیـجه کې نشې کولای په ټا کلې نېـټــه د پور بیا ورکړه ترسره کړي. بانک د اخلاقي خطرد مخنیـــوی لپـاره بایـد د پور په قرارداد کــې بندونه اوقیـدونه باید ورځای کړي چې د پور اخیـســتـونکې له مخاطره آمېـزه یا ریسک څخه له ډ کو فعالیـتونو څخه منع کړي٠ بانک د پور ورکوونکـیـو شرکتونو پر فعالیت باندي د نظارت له لارې دا درک کوي چې آیا شرکت د پورد قرارداد مفاد اجرا کوي او که نه ؟

د اطلاعاتــو او د پور اخســـتونکو شرکتونو پر فعالیتونو بانــدي د نظارت راټولونه دغه مســئـله روښــانه کوي چې موفـق بانکونه ولې درانه مبلغونه د اطلاعاتو او حساب رسۍ د راټولونې لپـاره صرفوي.

لــه پـېـرودونکــی سره اوږد مهالــه اړیکې: یوه بله لاره چې بانــک و کولای شي له پور اخـستونکې شخص څخه یو څه اطلاعات ترلاسه کړي دا ده، چې له پـیـرودونکې سره اوږد مهالــه اړیـکې ټـیـنـګې کړي چې همـدغه د اعـتبـاراتو دریســک مدیریت له مهمو اصولو څخه ګڼل کـیـږي.

کــه چیـرې د پور درخواســت کوونکی پــه هغه بانک کې د روان حســاب یا پس انداز درلودونکی او یا دا چې په یوه اوږد مهاله دوره کې یې له دې بانک څخه پور اخیستی وي د اعتباراتو د دایـرې مســئـول کولای شي حسابونوته د مراجعې او سوابقو له لارې ډېـر ښه اطلاعات ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روان حســاب ګردش اود پور د درخواســت کوونکې د پس انداز حســاب کولای شي د دې په اړه په کوم وخت کې او د کال په اوږ دو کې نغدو پیســو ته اړتیا لري او بل داچې د شتمنیـو نقـد کېـد ونکی قـدرت او د هغه با القـوة توان څومره دی د بانک د مسؤل په واک کې اطلاعات ور کولای شي٠ د هغو چکونو څېـړنه چې د پور درخواســت کوونکی يې ليکلای شي د هغه د معاملې اړخونه مشخص کړي٠ که چیـرې دغه شخص له شرکت سره له دې وروســته له بانک څخه پور اخیســتی وي، نوموړی بانک د هغه د ور کړې په اړه ښايي ښــه اطلاعات ولري. د پېـرودونکې اوږد مهاله اړيکــې له بانک سره د دې لامل کيـږي چې د اطلاعاتو راټولوني اړونده لګښــتونه کمښــت و مومي٠ بانک په ډ يـر راحت سره کولای شي ترڅو له ريسک څخه ډ ک شرکتونه له ټولو درخواست کوونکو څخه ښه تفکیک کړي.

له پـېرودونکې سره د اوږد مهاله اړيکو مزايا وي د دې څرګندونه کوي چې دغه روابط هـم د پور د درخواست کوونکې د شرکت لپـاره ګټـور دي اوهم د بانک لپـاره له څو لارو څخه يوه لاره د داسي رابطې د رامنځته کيدل دي چې ياد شوی بانک د شرکت ارزانه سهامي وپیـــري او پــه هغه کې د ګټــې درلودونکې شي ترڅو و کولای شي يــو کس شرکت لپاره د مـديره هـيـئـت ترعـنوان لاندې ولري٠ نن صبا د امريکا په متحـده اياالاتو او داسې نورو ډ يـرو هيـوادونو کې د داسي قراردادونو تنظيم قانوني موانع لري، ځکه چې له 1730 لسـيـزي څخه ورسته بانک د شرکت په اسـهـامو کې له پانګونې څخه محروم کړای شو.

د پور په ورکړې سره تعهد

بانک کولای شي د پور درخواست کوونکې له شرکت سره اوږد مهاله روابط ټـيـنګ کړي اود قرار داد د تنظيم له لارې د پور په ور کړه کې متعهـد اود اطلاعاتو راټـولونه وکړي.

د پور له تعهـد څخه موخه دا ده ترڅو بانک متعهـد شي چې يو مشــخص مبلغ په يوه معيـن نرخ (چې د بازار د ربعې له نرخ سره ارتباط لري.) د مشــخصې زمانې په يوه دوره کــې د قرضې په عنوان يا يوه شرکــت ته په اعتبار سره يې ور کړئ. ډېرې تجاري او صنعتي قــرضې د وړاندیز شــوو قراردادونو د تعهد له مخی ورکول کيــږي. د شرکت لپـاره د دې ډ ول قرار داد ګټه دا ده چې د اړتـيـا په مهال به ښــايي لازم اختيار ولرئ، چی د بانک لپـاره د داسي قــرار داد مزيــت يازتوالی دادی چې د پور د ورکړې په تـعـهـد سره دا ايجابوي چې شرکــت پــه دايمــي ډ ول سره د درآمد د مېزان په هکله، شــتمنې، پورونه او نور له همدې ډلــې اطلاعــاتي لارې چارې بايد بانک تـه ور کـړي. د پور په ور کړې سره د متعهد قرار داد تنظيم د اړونده لګښــتونو د کمښــت په موخه د بانک لپـاره د اطلاعاتو د راټـولونې خورا مـنـا سـبــه طريـقـه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي د مطالبو لنډیز

په دې څپرکي کې د ورځې مهم موضوعات لکه د بانکدارۍ په پروسه اویا د پانګونې په پروسه کې د زېرمو (ذخایر) رول او د برخه والو لپاره د ګټې راوړل، سوچه ګټه د مالیاتو له ما تېدنې څخه وروسته د بانک د برخه والو د بیا ور کړې خطر، د بانک د اړتیا وړ پانګه او همدغسې نور د کار وړموارد یې، د پانګونې په پروسه کې ریسک، د پور په ور کړه کې د تخصص درلودلو نظارت اوڅېړنه، د متقاضیانو او شرکت لپاره د پور ور کړې پس منظر، د بانکي تصد یو پرفعالیتونو باندې کنترول او نظارت، زیاته او اوږ ده رابطه له پېرود ونکو او نورو ټولو هغو اشخاصو سره چې په یوه ډول نه یو ډول له تصدۍ سره په تماس کې دي او ورسره را کړه ور کړه لري او بالاخره د پور په ور کړه کې تعهد او دزیاتی ګټې لاس ته راوړل د پانکې د برخه والو لپاره ځای په ځای شوي. د پورته یادوشویو موضوعاتو په را خپلولو سره د بانکي تصد یو د ستونزو هغه ستره برخه تر لاسه کوو.

د پنځم څپر کې پوښتنې

١- په بانکي تصد یو کې د زېرمو رول واضح کړئ ؟

٢- د بانکي تصدي د اړتیا وړ پانګې په هکله معلومات ور کړئ ؟

٣- د ریسک د اعتباري مدیریت عمومي مفهوم بیان کړئ ؟

٤- نظارت او څارنه تعریف کړئ ؟

٥- د پور په ور کړه کې تخصص څه رول لري ویې لیکئ ؟

٦- پر فعالیتونو باندې د نظارت په اړه معلومات ور کړئ ؟

٧- څرنګه کولای شو له پېرود ونکو سره اوږد مهاله رابطه ټینګه کړو ؟

٨- د بانکي تصدي لپاره د پور په ور کړه کې تعهد څه ګټه لري ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

بانکي نظامونه

ټولیزه موخه:
د بانکونو د ماهیت او بانکي نظام پیژندنه.

د زده کړې موخې: محصلین باید د دې څپر کې په پای کې لاندې موضوعات توضیح کړای شي:
- غیر متمرکز بانکي نظام
- متمرکز بانکي نظام
- اسلامي بانکي نظام

بانکي نظامونه

تراوسه پورې د بانکې نظامونو په باب کم معلومات شتون لري.
او په عمومي ډول سره له دې عمده اصل څخه یا د ونه کیږي.
بانکي نظام په حقیقت کې د اصولو، قوانینو، مقرراتو، لایحو او کړنلارو مجموعه ده چې د بانکي کړنو په چوکاټ کې امکان لري.

داسې فکر کیږي چې بانکي نظامونه کولای شو په پینځو برخو وو یشو:
۱) غیرمتمرکز بانکي نظام
۲) متمرکز بانکي نظام
۳) سوسیالستي بانکي نظام

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤) مختلط بانکي نظام
٥) اسلامي بانکي نظام

۱- غیرمتمرکــز بانکــي نظام: د یــا دونې وړده چــې د بانکدارۍ پیــل د غیر متمرکزې بانکــدارۍ له نظام څخه شــوی دی. څرنګه چې په اقتصــا دي پرمختګ او وده کې د بانک تولیـد یو سترخو ځښت منځ ته راو ړي او د لومړي ځل لپاره نړۍ د پانکونې خورا مطمئنــې سرچینــې و مونـدې. او له همدې امله د ېرى له هغوى څخه چې د داسي ســترې پـد یـدې د ایجاد توان یې درلود نو یې د هغو په ایجا دولو لاس پورې کړ. ځکه چې دې پد یدې کولای شول په ډ ېره کمه موده کې غـیرقابل تصور ګټه منځ ته راوړي.

د کار په لومړیـو کې هر چا کولای شول پرته له کوم ممانعت څخه د بانک په ایـجا دولو لاس پـورې کړي. نولــه همدې امله بانکونو په وړو پانګونو لاس پورې کړ. او یو لوی انقلاب یې را منځ ته کړ. دغه بانکونه وو چې یې کولای شــول د بانکـنوټونو په نشرولو لاس پورې کړي. او یو څه سیکې په بازار کې په نهایـتـه ضعـیفـو قانوني محـدود یـتـونو وړانـدې کړي. د بانکــي نظام په لومړیو کې کوم مهم اصل چې مطرح و، د بانکونو تعداد اود فعالـیـتـونو محدودې ســاحې د پانګې کوچیـنـوالې ته په کـتـو سره په لاس کې درلودل. او هـیـوادونه وروسته په دې باوري شول چې د بانکونو تعـداد په کوچـنیـو پانګو سره نشې کولای د ودې او توسعې په حالت کې اقتصا دي غـوښـتنـوته ځواب ویونکې و اوسې. اوله دې اصل څخه په پـیـروي سره په دې لړه کې شول، ترڅو د بانکـونو له تعـداد څخه مخ نـیوی وشي. اوښه ډ ېره پانګه د بانکونو د محـد ویت په تعـداد کې را ټوله کړي. خو دې اصل بانکونه متضرر نکړل او حتّی د هغه په تقویت او پیا وړتیا کې یې کوښښ وکړ. او بانکونو په دې نظام کې د مارکیــټ له اصل سره ســم خپل فعالیت ته ادا مه ورکـړه. د یادونې وړ ده چې خصوصي سکـتور په دې بانکي نظام کې مخکښ ؤ.

- رقابت په دې نظام کې یو جوړوونکی اصل دی.
- د قاتلا نه رقابت مخنـیـوی د قوانینو په واسطه صورت مومي.
- په دې نظام کې مرکزي بانک یوازې ار شا دي رول لري.
- په دې نظام کې خوصوصي بانکداري داساسي قانون په واسطه تضمینیـږي.
- مرکزي بانک په بازار کې مدا خله نکوي مګر دا چې ملي منافع په خطر کې وي.

نن سبا دغه نظام د نړۍ خورا وسیع نظام منځ ته راوړی دی. څرنګه چې بانکـداري له داخلي سطحې څخه هم اوچت ګام ایـښی او نړیواله شوی ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- متمرکـز بانکي نظام: له غیـرمتمرکز بانکـي نظام څخه را وروســته متمرکز بانکـي نظام خپلــې کړنې د امکان ترحده پورې څرګندېږي او ډګر ته را وړاندي شــو، او دا حقیقـت ښيې چې متمرکز بانکـداري نظام د غیـرمتمرکز بانکـداري نظام په مرحله کې او د بازار د اقتصادي نظام په چوکاټ کې زېـږ بـدلی دی، په داسي زمانه کې چې سوســیا لیســتي اقتصا دي نظام لا زېـږیـد لی هــم نه ؤ.

د متمرکــز بانکـــي نظام سوســیا لیســتي ډول د ملکیــت په تفــاوت سره یعنې دولتي بانکـداري وړاندې کوي په داســې حال کې چې په متمرکز نظام کې د بازار یا مارکېټ نظام رد او د دولتــي بانکـدارۍ د ملکیــت نفي اود دولتي بانکـداریو کره فعالیتونه مطرح دي د هغې بانکـدارۍ په څنګ کې چې د مختلـطو اقتصادي بنستـونو په اساس ولاړ دي.

۳- سوســیا لیـستي بانکـداري: سوسیا لیستي بانکـداري له سوسیا لیستي سنـتي بانکـداري څخه چې نن په یوه دا ستـان پورې تړلې ده پـیـل کوو.

د متمرکزې بانکـدارۍ په نظام کې د خورا سوچه بانکـداري بنسټ د شوروي اتحاد په وخت کې ایـښودل شوی دی، او د پام وړ وده یې وکړه او ضمناً یې د دې نظام په چوکاټ کې ښې کړنې ترسره کړې.

د بانکي نظام دغه ماتې د بانکي عملیاتو د ښــه کار له نـشــتـوالې څخه نه وه، بلکه د اقتصادي، اجتماعي، سیاسي نظامونو د تیت او پرک کېـدو په اثر د هیـواد په سطحه سره او د سوسیالستي نړیواله سیستم په سطحې سره ؤ سوسیالستي متمرکزې بانکـدارۍ د 1917 کال د سترانقـلاب له بریا څخه وروسته را منځته شوه او له انقـلاب څخه وروسته یوازې د وومیا شتو په اوږدوکې ټول هغه بانکونه چې ترهغې ورځې پورې د خصوصي بانکونو په ډ ول ادا ره کیـده ملي شول. او د دولت په واک کې راغلل. دولت د بانکي چارو د ادارې لپاره دولتــي بانــک چې د دولتي بانک په نامه یا دیـده منځ ته راووړ. او له هغه څخه وروســته خصوصًا له 1931 کال څخه وروسته د نورو تخصصي بانکونو په ایجا دولو یې لاس پوري کړ.

دولتي بانک

ددی بانــک د رامنځتــه کیدو علت دا و، تر څو یوه داســې مؤسســه رامنځته کړې چې وکــولای شي د مرکــزي بانک ټولې دندې له ټولو اړخونو سره پداســې ډول لکه غریبانو چې ځینې کار اخیست پر غاړه واخلی. او تریوې اندازې پورې د سوداګریزو بانکونو دنده، د پس انداز صنـدوق او د مالیې وزارت له دنـدو څخه یې یوه برخه پرمخ وړه.

د پورتنیو اهدافو په پام کې نیولو سره دولتي بانک را منخته شو. او په نړۍ کې د سوسیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیســتي لومړنی بانک په صفت په تازه، نویو او عجیبوکړنو سره د بانکـدارۍ نظام اود پولي جریاناتو د تنظیم اوهم د اقتصا دي فعالیتونو میدان ته یې را و دا نګل.

د دولتي بانک دندې عبارت دي له:

- د بانکنوټونو د خپریدو بانک.
- د لنډ مهاله کریـد تونو ور کړه.
- د ټولو هغو تعـمیراتو تمویلول چې د دولت لپـاره یې حیاتي رول درلود.
- د بزګرو لپـاره د اوږد مهاله اعتبار ور کړه.
- د مرستنـد و یو مؤسساتو لپاره د اوږد مهاله اعتباراتو ور کړه.
- په ځانګړې توګه په کلیو او باندو کې د استوګنې د برابرولو د اعتبار ورکړه.
- د دولت د عوایـد و د نړوتلو محل او دولتی ورکړې.
- د مؤسساتو په معاملاتو باندې نظارت.
- دې بانک یوعمومي رئیس درلود.
- دې بانک 250 زره کار مندان درلودل.
- دغه بانک د نړۍ او مخکني شور وي اتحاد له خورا عمده مؤسسو څخه ګڼل کېـده٠
  په 1961 ز-کال کې د پانګونې بانک د زراعتي، سوداګریزو او ښار والي بانکونو په بدل کې منځ ته راغی.

د دې بانک خورا مهمې د ندې عبارت وې له:

- ښـار والي
- صنعتي واحد ونه او سوداګریزې مؤسسې
- د لنـډ مهاله او اوږد مهاله کریـد تونو اجرا او سا ختماني مؤسسې
- په ښارونو کې د استوګنې په موخه مرستندویه شرکتونو ته د اوږد مهاله پورونو اجرا کول.

بهـرنی سوداګریز بانک:

- دغه بانک به د بهـرني تجارت په برخه کې فعالیت کا وه.
- د بهـــرني تجارت په هکله کار چـــې له اویا هـیـوادونو څخه یې ډېـر هـیـوادونه په بر کې درلودل.
- د لا زمو لارو چارو تهیه کول له نورو هـیـواد ونو سره د مرستې د اجرا په خاطر.
- د بهـرني تجارت د مال تأمیـن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- **مختلطه بانکداري:** د دې نظام په هکله ډېری هغه کسان چې مختلط اقتصا دي نظام نه مني منفي نظريات لري هغوی دغه نظام د آزاد بازار د نظام اړو نـده بولي.

مختلط بانکـداري نظام د آزاد بازار له قيد څخه را ووت او د دې نظام د شکېـد لـيـو وا ګو په د فع ګولو کې يوعامل شو٠ په لومړيو کې رهـبـري شوي مختلط، ټولـنيـز، او اقـتصا دي نظامونه منځ ته راغلې او اقـتصا د يې په جـدّی رهبـري کې را ووست.

په هغې زمانې کې د هند، پاکســتان، ماليزيا، مصر، ســوريې عراق ، افغانستـان او په همدې ډ ول نورو هيـوادونو لاره پـيـدا کړه.

په حقيقـت کې مختلط نظام د بازار نظام ته د رسېدلو لپاره لومړنی ګام دی، او خصوصًا په پرمخ تـلليو هـيـوادونو کې وي دغه نظام کېدای شي په لانـدو بېلګو سره تمثيل کړو:

- په دې نظام کې رقابتي بانکـداري په مناسب ډ ول سره تـنظميـږي.
- دولتي بانکونه د خصوصي سکتور د بانک په څنګ کې فعاليت کوي.
- خصوصي بانکونه د ملي منافعـو له موخو سره سم رهبري کيـږي.
- پــه ځانګـړو حالاتو کې د خصــوصي بانکونو فعاليتونه د مرکــزي بانک له لورې پرمخ بيول کيـږي.

بايد ووايـو چې دغه بانکي نظام کاملاً د اقتصا دي او اجتماعي نظام اړونـده نه ده.

۵- **د اســلامي بانکـدارۍ نظام:** د لومړي ځل لپاره په 1363 هجري قمري کال کې د ايـران اســلامي بانکـداي نظام منځ ته راغی ، او د هغوی د رژيـم له جوړښــت او ماهيت سره سم د اسلامي بانکـداري نظام طرح ريـزي شو.

په اسلامي بانکدارۍ کې هـر هغه څه مونږ په بانکي عملياتو کې مطالعه کړل او په ټو لــه نړۍ کــې معمول دي تر سره کيږي، خو د بانکي کړنو يو ډ ول چې په مفاد باندې ولاړ دی او څرنګــه دغــه هـدفونو چې د بانکي د وه کونو هـد ف لــه جملې څخه ګڼل کيـږي ترلاسه کيـږي.

معمول بانکي تفاوت په اسلامي بانکي نظام اونورو بانکونو کې متـما يز کوي.

اسلامي بانکونه خپلې ټولې کړنې له شريعت سره سمې برابر وي.

د شريعت له اصولو څخه هر ډ ول تېـری بانکـداري ور انوي او خرابوي.

پــه اســلامي بانکـدارۍ کې د بهـرنې کلمه له تطـبيـقــي اقتصا دي قا موس څخه حزف شــوي ده او په عوض کې يې د کار، مزد او سود کلمه تضمين شوي او استـعما ليـږي. ټولې اسلامي بانکي معاملې د اسلامي مسايلو په نظر کې درلودلو سره شونې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

روانه قرضه حســنه چې له بانکي عملیاتو څخه کاملاً د غـیر اســلامي بانکونو د جاري حساباتو معاملا تو ته ورته ده٠ پېـرودونکې کولای شي چې د چک له مخې یې واخلي.

د پس انداز قرضه الحســنه چې د بانکي عملیاتو دغه شــکل په دې اړه هـم لکه د تېـر په شان ده.

د غـیر ثابـتـو نقـدي یا جنسي جوایزو ورکړه د کار له ورکړې څخه د سپارونکو تخفیـف یا معافیت مزد یا حق الوکاله هـم د یادونې وړ ده.

او همـدا شان له خلګو څخه میعادي امانات بانک ته د منـلو وړ ګرځي.

په دې اړونـد بانک و کیل دی. اوله دغې پانګې څخه د مشــارکت ، مضاربت ، اقساطي معاملات مســتـقیمې پانګونې، اجاره د تملک په بڼـه او د اســلام له عـقـودو څخه داســې ځینې نور تر استفادې لانـدي را ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم ټولګي د مطالبو لنډيز

د دې کتاب په شپږم څپرکي کې لانـدې موضوعات په لنډ ډول سره برابر کړل شوي دي:

۱- د غیــر متمرکزه بانکـدارۍ نظام یا د آزا دې بانکـدارۍ نظام چې د بانکـدارۍ پـیـل له همدې ځایه پیـل شــوی دی، او تر ننه پورې په نړۍ کې ور څخه په پراخه ډ ول استفا ده کیـږي.

۲- د متمرکــز یا دولتي بانکـدارۍ نظام ۰ دغــه نظام د غیـر متمر کزې بانکـداري نظام په د ننــه کې و ده موند لې. او د۱۹۱۷ کال د اکـتوبر د میا شـــتې له انـقـلاب څخه وروســته یې په فعالیت پـیـل وکړ اود مخکـني شــور وي اتحــاد د ړنګیـدو په اثر له منځه ولاړ.

۳- د اســلامي بانکـدارۍ نظام چې د لومړي ځل لپاره په 1363 کال د ایران په اســلامي جمهوریت کې طرح ریزي شــو او له اســلامي شریعت سره ســم فعالیت کوي، او له اســلامي شریعت څخه تېرى د دې نظام د بانکـداري فعالیتونو مخالف دی۰ او زمونږ په هـیـواد کې دې نظام نوی په فعالیت پـیـل کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي پوښتنې:

۱- څو ډوله بانکداري نظامونه پېژنئ نومونه يې واخلئ ؟
۲- لومړنی بانکداري نظام کوم نظام دی شرحه يې کړئ ؟
۳- د متمرکز يا دو لتي بانکداري نظام په اړه معلومات ور کړئ ؟
٤- د ولتي بانک په کوم ځای او په کوم کال تائسيس شو ؟
۵- مختلطه بانکداري څه ډ ول بانکداري ده شرحه يې کړئ ؟
٦- اسلامي بانکداري د لومړي ځل لپاره په کوم هيواد کې منځ ته راغله نوم يې واخلئ ؟
۷- د اسلامي بانکدارۍ د فعاليت نوم واخلئ ؟
۸- آيا زمونږ په هېواد کې اسلامي بانکداری وجود لري ؟
۹- سوسيا ليستي بانکداري څه ډ ول بانکداری وه آيا مؤثريت يې هم درلود ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

په افغـانـسـتـان کـې بانکـداري

ټولیزه موخه

په افغانستان کې بانکـداري، پـړا وونه ، لاس ته راوړنې.

د زده کــړې موخې: د دې څپـرکې په پای کې محصلیـن باید لانـدي موضوعات توضیح کړای شي:

١- په افغانستان کې د بانکـدارۍ عمده پـړا وونه
٢- د هـیواد د بانکونو لاس ته راو ړنې
٣- د پـولي سیـا ستـونـو ترتیب او تنظیـم
٤- د بانکـونو موخې زده کړي

په افغانستان کې بانکـداري

په افغانســتان کې بانکـداري کولای شو په لاندې پـینځو بنسټـیزو پـړا وونو تـقـسیـم بندي کړو.

په افغانستان کې بانکـداري اوږ ده مخینه لري او په بریالیتوب سره تر سره شوي ده او په سیاسي شخړو کې یې لاس او پنجه نرم کړې او ځینې وخت تر برید لاندې هم راغلی دی.

لومړۍ مرحله: له 1932 څخه تر 1952 میلادي پورې.
دویـمـه مرحل: له 1952 څخه تر 1978 میلادي پورې.
دریـیـمـه مرحله: له 1978 څخه تر1991 میلادي پورې.
څلورمه مرحله: له 1991څخه تر2001 میلادي پورې.
پنځمه مرحله: له 2001 څخه تر اوسه پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی مرحله: د کار د پیل لومړی مرحله ده او هیواد د لومړي ځل لپاره د بانکدارۍ په لار کې ګام او چټوي او په هغه زمان کې دا حرکت پخپل ذات کې یو لوړ اخلاقي جرأت ګڼل کیده، چې د یوه لوړ او اقتصاد پوه شخصیت جناب محترم زابلي صاحب په واسطه یې بنسټ کېښودل شو، ملي بانک په پیل کې په خصوصي بڼه منځ ته راغی او له زیا تو داخلي غبرګونونو سره مخ شو ډېری خلګو دغه ځای د سود اخیستنې او سود ور کړې په صفت پېژانده او ډ ېرې ستونزې یې په دې لار کې ایجاد کړې. له هر ډول شوراو غوغا سره سره بیا هم دې بانک ډ ېرښه کارونه ترسره کړه او بانک د پانګونې ډ یرګټور کارونه پرمخ یو وړل. که څه هم په هغه وخت کې د مرکزي بانک په نامه کوم بانک شتون نه درلود دې بانک د مرکزي بانک رول په ډ یره ښه طریقه سره تر سره کاوه او د هغه وخت ټولې پولي او بانکي معاملې یې تنظیمولې اود دولت پولي سیا ستونه یې ترتیب او اجراء ته وړاندې کول.

ملي بانک د هیواد د بانکنوټونو د خپرولو لومړنی بانک دی چې د هغه وخت د دولت په لار ښوونه یې د پیسو په خپرولو لاس پوري کړ.

دغه بانک د المانی بانکداري د بنې په اساس جوړ شوی، او د فعالیت په لومړنیو ورځو کې جرمني بانکدارانو له نوموړې بانک سره مرسته او یاري کوله٠ ملي بانک تر 1957 میلا دي کال یعنې تر خپل ملي کېدوپورې یې د خپل خصوصي والې موقف وساتو٠ په دې مرحله کې دوخت د اوضاع په نظر کې د رلودلو سره اود دولت د بانکدارۍ په اهمیت سره یې د مرکزي بانک په ایجا دولو لاس پورې کړ او له همدې امله په 1939 میلا دي کال په هیواد کې د افغانستان بانک تأسیس شو، او مرکزي بانک ته له ورکړل شویو دندو سره سم ځینې هغه دندې چې به ملّي بانک ترسره کولې په دې بانک پورې یې اړه ونیوه.

له همدې څخه وروسته په هیواد کې د افغاني نوټونو خپروونکی د افغانستان بانک شو. او د دولت د سیاستونو د تطبیق له عمده عاملینو څخه وګڼل شو.

دویمه مرحله: د یوې مودې له تېرېد و څخه وروسته د ویمه مرحله پیل شوه ، په دې مرحله کې د هیواد د اقتصاد لپاره د د ریو اړینو بانکونو په جوړولو لاس پورې شو.

په 1948 کال کې د ګروۍ او تعمیراتي بانک په 1954 کال زراعتي بانک او په 1959 میلادي کال کې پښتني تجارتي بانک تأسیس شو٠ دریو واړو بانکونو د افغانستان په اقتصاد کې څرګند ښکاره او د پام وړ خدمتونه تر سره کړل.

د زراعت په سکتور کې د زراعتي بانک خدمات په ځانګړې ډول د زراعت او اصلاح شویو تخمونو په مکانیزه کولو کې خورا ستر رول لري. او دغه بانک کولای شو د زراعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د توسعې له عاملونو څخه يوعامل وګڼو. صنعتي تعميراتي او رهني بانکونو هـم هـمدا راز پـخپـل وار سره ښه خد متونه تر سره کړي.

د ودې په همـدې مرحله کې په هغې زمانې اقتصا دي مطلوبيت باعث د دې وګرځېده چې دولت تصميم ونيسي چې يوبل سـوداګريز بانک منځ ته راوړي. او په هـمدې ترتيب د صا د راتو د انکشـا ف بانک په 1976 ميلا دي کال کې يې بنسـټ کېښودول شو. او بانکي سيسـتـم منـځ ته راغی چــې تر ډېـره وخته يــې فعـاليت کاوه٠ دې بانــک د 100 مليونو افغانيـو د پانګې په درلودلو سره په کار پيل وکړ.

اود نومــوړې بانک پانګه په لاندې يا دو شــويو فېصد يو سره په لانـدې ارګانونو پورې اړه د رلوده:

- ٣,٣% د قره قل اتحاديـه
- ٣,٣% د مېـوې د صادراتو اتحاديـه
- ٣,٤% د غا ليـو د صادروونکو اتحاديـه
- 10% د افغانستان د صنايـعـو او تجارت او تا قونه
- 80% د تـقاعـد خزانه او 1386 کال په پـښـتـني بانک کې مـدغـم شو.

درېيـمــه مـرحله: دغه مرحله د افغانســتان د بانکـدارۍ په تاريخ کې د ســختو او سـتـونـزمـنو کلونو بـيـا نـوونکې ده٠ د دې لامل دا وه چې په دې کلونو کې ډ ېـرى غـربي هـيـوا دونو له افغانســتان سره خـپلې اړيکې و شــلولې او د هيـواد د صا د راتو او وارد اتو بازارونه بند کړل شول.

د هـيـواد د اقـتصاد نـيـښـلېـدل په سوسيا ليستي هـيـوا دونو پورې له نښليدو سره سم له ګڼو ستونزو سره مخ شو، او له بل اړخه د پولي او بانکي مفـکورو تـښـتـېـد نه د دې لامل شــوه چې دغه ســکـتور له يـوې فاجعې سره مخ شي خو له دې ټـولو ســتـونـزو سره سره دغه ســکـتور له پـښــو ونه لوېـده او خپـلو فعالـيـتـونـو ته يې تـر خپـله وسه پـورې ادامه ورکړه ، او حتّی په ځـينـو موارد و کې يې بريا وي هــم تر لاسه کړې. په دې اړه د يا د ونې وړ موضــوع د بانکــي پـورونو عدم وصول دی چې د پـانګه والو ډ ېـر تعـداد ډ ېـرى بانکي کريـد تونه پرته له تصفيې له ځان سره يووړل او دولت يې له جدي ستونزو سره مخ کړ، چې همدغه موضوع تراوسه پورې د تـېـر په شان باقي پاتې ده.

څلورمــه مرحله: څلورمه مرحله د دوو عمده فازونــو درلودونکې ده چې په تـدريج سره تېزه شوې تر دې پـورې چې د بانک ستونی يې د ومره په زور کـېکـيـښ چې ساه يې وو تلـه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت کې وروســته له ډ ېـرې مودې څخه د ګلاب الـد يـن شــېرزاۍ اســلامي بانک د خصوصي بانک په بڼـه منځ ته راغی. خو دې بانک و نه شــوای کولای ترڅو يوڅه وکړي بالاخره له سقـوط سره مخ شو.

په دويم فاز کې بانک کاملاً ســقوط وکړ او ټول بانکي فعاليـتـونه له ماتې سره مخ شول. پــه هغه وخت کې د بانکونو حالت دومره بـد شــو چې ان د خـپلو کار کوونکو د حقوقو تر عهدې هـم نشـوای وتلای. او د بانک ټولې شتمنۍ خورا کمې او ټيـټې د رجې ته نـږ دې شوي.

پـنـځمــه مرحله: په دې مرحله کـــې د هيـواد بيا رغا ونې بانکونه هـم پـخپل غـېـږ کې و نيـــول. او ټول بانکونــه د بانکي بيا رغاونې تربرنامې لانــدي راغلل، که څه هم ځـيـنې بانکونه له منځه ولاړل يا منحل اوياهـم مدغم شول.

د دې مرحلې ځانګړتياوې:

- بانکي لـنډ فکـريو ته بايد د پـای ټـکی کـېـښودل شي.
- خصوصي بانکونه بايد ډېـر شي.
- د ولتي بانکونه بايد بيا و څېـړل شي.
- هغه تعـداد بانکونه چې مثمر فعاليـتونه يې تر سره کړې دي بايد له منځه ولاړ نشې.
- بهـر نيـو بانکونو ته بايد اجازه ورکړل شي ترڅو په افغانستان کې پانګونه وکړي.
- سالمه بانکي سيالي يا رقابت بايد تـشويـق کړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اووم څپرکي د مطالبو لنډيز

په دې څپر کې کې په افغانستان کې د بانکدارۍ پړا وونه ياد شوي دي او دغه پړا وونه عبارت دي له:

- لومړی پړاو چې له 1932 څخه پيل او په 1959 باندې ختم شويدی.
- دويمه مرحله چې له 1959 څخه پيل او په 1978 باندې ختميږي.
- دريیم پړاو چې له 1978 څخه پيل او په 1991 باندې ختميږي.
- څلورم پړاو چې له 1991 څخه پيل او په 2001 باندې ختميږي.
- پنځمه مرحله چې له 2001 څخه پيل او تراوسه پورې ادامه لري.

په دې څپرکې کې د پانګې برخه نظر فبصدۍ ته په اړونده ارګانونو پورې يا ده شوي ده او همدا شان د بانکونو موخې، د بانکونو بيا رغاونه او په افغانستان کې د خصوصي بانکونو ايجاد او د هغوی رول په بيارغاونه او استخدام کې توضيح شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اووم څپرکي پوښتـنې:

۱- په افغانستان کې بانکـداري څو مرحلې وهلی دي نومونه يې واخلئ؟
۲- په افغانســتان کې لومړنی بانک کوم بانک دی او په کوم کال يې بنســټ ايښــودل شوی دی؟
۳- د مرکزي بانک د نـدې او د تأسيس د کال نوم يې واخلئ؟
٤- په افغانستان کې لومړنی اسلامې خصوصي بانک په څه نـامـه وه نوم يې واخلئ؟
٥- د رزاعـتي، تعـميراتي، صنعتي او صا دراتي بانکونو موخې څه شی دي نومونه يې واخلئ؟
٦- زمونـږ د ټـولنې په اقتصاد کې د خصوصي بانکونو رول څه ډ ول دی تـشريح يې کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتـم څپرکی

عـمـومـيـات

ټوليزه مـوخـه:
د يو لـړ پاڼو او بانکي اصطلاحاتو د جمع بندۍ څپرکی دی.

د زده کــړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصليـن بايد د لاندي موضوعاتو تعـريف او تو ضيح وکړای شي:

- لـتـرآف کرېـدت
- چک
- بـرات
- سفـتـه
- معلوماتي تـکـنا لـوژي، بانکي اصطلا حات، او اقـتـصاد
- د سنجش او قرضې د شـتـمـنيـو صنف بندي

د لـتـرآف کريـد ت اعـتـبار پـاڼـه

هغه ســنـد چې معمــولاً د يوه بانک له لــورې صادريـږي او صادرونکــی په هغه کې مـوافـقـه کوي ترڅو حوالي له ټاکـلـو شرايطـو سره ســم په ســنـد کې ومنې او د اعـتـباري حســاب پـورونـو ته چې مخکــې منځ ته راغلی دي معامله کــړي. د اعـتـبار پاڼې عمده ډ ولونه نســبـت هغه تعهد تــه چې صا د روونکی بانک يې کوي، او نظــر مختلفـو مواردوته يې اســتعمال فرق کوي. اود بانک د مســؤليت او تعهـد پـربنسـټ د اعتبار پاڼو ډولونه په لانـدې ډ ول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

١- ضمانت شوي اعتبار پاڼه
٢- نه فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه
٣- فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه
٤- ضمانت شوي نه فسخ کېدونکې اعتبار پاڼه
٥- نه ضمانت شوي اعتبار پاڼه
٦- متحد المال اعتبار پاڼه
٧- مفتوحه یا پرانیستې اعتبار پاڼه
٨- تجدید کېدونکې اعتبار پاڼه
٩- مسافرتي یا سفري اعتبار پاڼه

د یا د ونې وړ ده، چې په تېرو څپرکیو کې له دې اعتبار پاڼو څخه د هرې یوې په اړه یا دونه شوې ده.

چک: هغه لیکلې حواله چې یو شخص د هغه په و سیله له هغو پیسو څخه چې په بانک کې یې لري یوڅه مبلغ را وا خلي او یا یو چا ته حواله ورکړي٠ او یا په بل عبارت چک یوه لیکلې حواله ده چې معمولاً د یوه بانک د امانت ایښود نې له لورې صادر او بانک ته دا اجازه ور کوي ترڅو یو ټا کلی مبلغ هغه شخص ته چې په هغې کې نوموړې حواله وي تا د یه کړي

سفته: یوشی چې یوکس یې بل یوه ته د عاریت یا قرض په ډ ول ور کوي چې یوڅه موده وروسته یې بېرته را وا خلي.

او د بانکي او تجارت په اصطلاح هغه چاپ شوي ورقه چې پور ور کوونکی د خپل پور مبلغ او د ور کړې نېټه لیکي او طلب کارته یې ور کوي٠ طلب کار کولای شي د هغه د مونډ نې وجه بل شخص یا بانک ته پرېږ دي.

برات: هغه سند دی چې له مخې یې د پیسو مونډ نه یا ورکړه بل یوه ته انتقالیږي. هغه څوک چې برات لیکي او چا ته د ستور ور کوي چې پیسې بل یوه شخص ته ور کړي برات ګېر یا د یږي٠ اود مالیې او تجارت په اصطلاح کې د بل کلیمه د اسنادو مختلفو ډ ولونو ته د سوداګریزو مالونو د حمل او نقل پولي معاملا تو ته اړونده او د پورونو ترلا سه کولو ته یې نسبت ورکول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پور د شتمنیوډلبندي اود هغوی د پرووېژن سنجش:

ډول بانکونه باید خپل ځان د ربع وار په اساس د پور له شتمنیو څخه له پینځو کټګور یو څخه په یوه کټګورۍ کې چې په لاندې ډ ول پېشنهاد شوي دي صنف بندي کړي.

بانک د تصمیم نیونې په مهال د پور د شتمنیو د صنف بندۍ په ارتباط چې له پینځو کټګور یو څخه په یوه کټګورۍ کې مطرح شوي ده باید لارښونه یې وشي.

د بانکونو په ذ ریعه د پور د شتمنیو صنف بندي باید د افغانستان بانک د صنف بندۍ له تفاهم سره سم تر سره شي.

د هرې شتمنۍ په اړه د افغانستان بانک د صنف بندۍ د تصمیم تر منځ او د بانک د صنف بندۍ تر منځ تو پیر باید د هغوی تر منځ د تفاهم تابع وي. امّا د افغانستان بانک د صنف بندۍ تصمیم باید په ټولو حالاتو کې نها یې موضوع وي.

ستندرد یا معیاري: یوه صنف بندي شوي شتمني د ستندرد په حیث په عادي ډ ول ورکول کیږي۰

د خالص، سالم، ارزښت په ذ ریعه او د پور اخستونکې د ورکولو په وړتیا حمایت کیږي۰

ستند ر دې شتمنۍ له نورماله کړنو څخه ښاینـد ګي کوي، او پرووېژنونو (زیرمو) په یو فیصد ٪۱ شامله ده.

عمومي کرېدت

۱- **د څارنې وړ:** یوه صنف بندي شوي شتمني د مراقبت په حیث په کافي اندازې سره ساتله کیږي۰ اما په باالقوة ډ ول سره کمزورې وي۰ دا ډول شتمني د یوه نه تضمین شوي کرېد ت خطر تشکیلوي۰ امّا تحت المعیار ته صنف بندي اړینه نه بلل کیږي.

د خطر کرېد ت ممکن وړوکی وي۰ دا ډول شتمني د شرایطو په برخه کې یا د هغې مشخصې او ضاع په اړه چې یې په اطراف کې قرار لري نه تضمین شوي تلقي کیږي. لږ تر لږه یوه شتمني باید هغه مهال د څارنې وړ په حیث صنف بندي شي. چې د اصل قرضې د اندازې د ور کړې او ټکټانې له وخته یې لـه 31 ورځو څخه تر 60 ورځو پورې تېرې شوې وي د څارنې وړ شتمنیو بېلګې دا دي چې که چېرې اصلاح نشي د بې تد بیرې پورونې د کاري اجرا آتو په ذ ریعه تضعیف کیږي. خو د کارمند د ناتوانۍ په صورت کې د بانک پور د هغوی سم نظارت او د کاري تجربې د نه شتون او د کافي اسنادو د عدم مو فقیت په صورت کې او د اجرا وړ او یا کمزوري کنټرول په ضمانت باندې محدود ندی.

د څارنې وړ شتمني لږ تر لږه ٪ ۵ پرویژن کرېد ت ته اړتیا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- **تحت الـمعیار:** یوه صنف بندي شـوي شـتمنـي منحیث تحت المعیار په نه کافي ډول د سـالم خالص ارزښـت په واسـطه او د ور کړې ظرفیت او یاهـم د ضمانت په ذ ریعه حمایت کیـږي. په هغه صورت کې چې له هغوی څخه کوم یو هغه حمایت کړي. دغه راز یا ده شوي شتمني د متمایـز احتمال په واسطه مشخص کیـږي، چې بانک یوه اندازه خساره په هغه صورت کې چي نیمگړتیاوې رفع نشي ښایي ویې مني.

لـږ تر لـږه یوه شتمني باید هغه مهال د تحت المعیار په حیث صنف بندي شي، چې د هغه د ټکټانې او اصل قرضې د ور کړې له نېټې څخه له 60 تر 90 ورځو پورې تـېـرې شوي وې او ۲۵٪ پروېـژن کرېـد ت ته اړتـیا لـري.

۳- **مشـکوک:** یوه صنف بندي شوي شتمني د مشـکو کې شتمني په حیث د ضعـف ټولې ذاتي نکتې چې په شتمنیـو کې صنف بندي شوي د تحت المعیار په حیث شتون لري د ځانگړو جریانونو درلودونکې دي چې د چارو ټولې دغسـې د ضعـف نکتې راټولیـږي او تصفیې لـره په بشـپـړ ډول فعلي شرایطو ته په کتو سره یې ارزښـت مطمئـن اوغـیر متحمل جوړوي. که څه هم د خسـارې احتـمال د فکـتورونو په خاطر ډ یـرزیا ت تړاو لـري۰ د نوموړې شـتمنۍ صنـف بندي د خسـارې په حیث تخمیـن شـوي ترڅو چې وضعـیت یې دقیـق مشـخص کیـږي معـلق به وي. د داسـې تړلـو فکـتورونو بـېـلگې مشـتملې دي۰ امّا د اکتسـاباتو په اد غاماتو سره د پانـگې نوی جوړښـت په لاس کې نیـول نوی ضمانت یا د حقـیقـي مالي پلانونو تمویل به نه وي محدود.

یوه شـتمني بایـد لـږ تر لـږه هغه مهـال د مشـکوک پـه حیث صنـف بندي شي چې د ټکـټـانــې او د اصـلي پور د مقـدار د ادا کولو له نېـټـــې څخه له 91 تر 180 ورځو پورې تـېـرې شـوي وي. مشـکو کې شتمنۍ لـږ تـر لـږه د (50 %) پرویژن (زېـرمې) کرېـدت ته اړتیا لـري.

٤- **لا حصول:** د لا حصول په صفـت باندې صنـف بندي شوي شتمني د راټولونې غـیر قابل بلـل شــوي ده او دا ډول کوچنی ارزښـت چې تداوم یې د یوې بانکي شـتمنۍ په توگه تضمیــن نه لاحصول کېـل کېږي. لاحصوله صنـف بنـدي په دې مانا نه ده چې نوموړې شــتمني د نجات د بیـا موندنې له هیـڅ کوم ارزښـــت څخه برخورداره نه وي. امّا سر ببېره پردې چې دکوم درد دوا هم نشي کیدای، نو حذف کیدل یې باید وځنډول شي چې شتمني بې ارزښتـه ده که څه هم د هغې یوې برخې بیا موندنه ممکن په راتلونکې کې منځته را شي. یوه شتمني لـږ تر لـږه هغه مهال د لاحصول په حیث صنـف بندي کیـږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چــې د ټکټانې او د اصل قرضې د مقدار ورکــړې له نېـټې څخه يې / 180 ورځې او يا له هغې څخه ډ ېرې تېرې شــوې وي٠ لا حصوله شــتمنۍ لـږ تر لـږه 100% فيـصده پرويـژن کريدت ته اړتيا لري.

په ســوداګريزو بانکونو کــې د پور ورکړې شرايط: کله چې ســوداګريز بانکونه وغواړي پېـرودونکــو ته وام او يا پــور ورکړي نوتر ورکړې مخکې پرهغوی بانـدې يولړ شرايط وضع کوي ترڅو د هغوی د پور پس منظر په خطر کې نه وي.

شرايط په لاندې ډول دي:

١- د پور اخـسـتـونکې نوم ، ولـد او ولـديـت
٢- د فعاليت ځای محل او پته
٣- د فعاليت ځای د حقوقي جوړښت ډول
٤- د سوداګريز جواز پاڼې نمبر
٥- د شرکت د ريئـس او مرستيالانو نوم
٦- د فعاليت ځای غـيـر منـقـوله شتمني
٧- د فعاليت بـيـلانس
٨- د پور اخستـنې موخه
٩- د تضـميـن کوونکې شرکت معرفي
١٠- د جايداد د قبالې وړانـدې کول چې د بانک په تضمين کې ورکول کيـږي
١١- د ټکـټا نې د تمـويـل سرچيـنې او د اخيـست شوي پور اعـا ده
١٢- د مطا لـبه شوي پور انـدازه
١٣- و ړانـد ويـل شوی ما لي پـلان
١٤- په فعا ليت ځای کې د تجهيـزاتو د نصبـولو څرنګـوالی
١٥- په کال کې د شرکت د پـلورنو اندازه
١٦- د شرکت د ريـئـس او معا ويـنيـنو د مقـروضيـت انـدازه
١٧- په باند نـيـو او بهـر نـيـو بانکونو کې د معاملا تـو ډ ول
١٨- ټول مالي امکانات
١٩- پر عايـداتو بانـدي د مالياتو ورکونه
٢٠- د شرکت د صورت حساب وړانـدې کول
٢١- د مرتبـه پلان د بزنس وړانـدې کول
٢٢- هغه جايـداد چې تر بانکي تضميـن لاندي ورکول کيـږي، بايد د شرکت د ريئـس او يا معاوينـيـنو ملکيت وي.

د پورته يادو شويو معلوماتو له راټولونې څخه وروسته قرضه ښايي د متقاضي لپـاره اجرا شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوېـفـت او د استفـادې طريـقـه يې

د سـوېـفـت لغت چې ټـينګ شوی دی له پورتنۍ جملې څخه دی، او د مالي بنسټونو له ډلې څخه دی چې په بانکـدارۍ او نورو اقـتصا دي ځانګو کې فعـاليت کوي.

د دې ځانګې د ايـجاد مفـکوره د يوڅو نوښـتګرو اشخاصو په همت په 1973 ز-کال د بلجيـم هېـواد د برو سلـز په ښـار کې پېـشنهاد کړای شو. او د 235 بانکونو او نورو مالي نهادونو په واسـطه چې د نړۍ له (15) مختلـفـو هيـوادونو څخه راټول شـوي و، د حما يت وړ وګرځـېده.

د معاملاتو لپاره د ځانګرو بـيـن المللي سـتنـډ رد ونو په چوکاټ کې، د دې کمپـنـۍ د تائسيس موخه د يوې بيـن المـلـلي مالي عمومي ژبې رامنځته کېدل، د يوې بيـن المـلـلي مشتـر کې شبکې جوړول، د اطلاعاتو جريانونه او د بيـن المـلـلي اړيکو شبکه د مالي مؤسساتو ترمنځ لکه بانکونه او نور داسي مالي بنسـټـونه وه.

ددې شـبکې د ګټې اخسـتنې د کړنلارې اساس او نور بيـن المـلـلي قواعـد په 1975 ميلا دي کال طرح ريـزي شول او با لاخره په 1977 کال يې په ژوندۍ بڼـه د عمل په ساحه کې را ودا نګل چې لومړنی پـيـام د هغه وخت د شـهزا ده او د بلجيـم د شـاهي دولت د فعلي شـاه له لورې ولـېـږل شـو. د دې سيـستـم معرفي کول له خورا ډ ېـر امنيـت او اسـتفاد وي حفاظت څخه برخمن دی داشـبکه وتوانېده چې له دريو لسـيزو څخه په زياته موده کې دنړۍ له بيلابيلو نقاطو څخه د ګڼونکوونکو پام ځانته را واړوي. خپـرې شـوي احصا يې ته په کتـو سره د دې سيسـتـم د اسـتـفـا ده کوونکو تعـداد اضافه له اته زرو بنسـټـونو او په نړۍ کې له 210 هـيـوادونو ته رسـيـږي چې هر کال د 2/5 مليـاردو په شـاوخوا کې د نها دونو ترمنځ پيامونه لېـږل کيـږي او موندل کيـږي.

د سويـفـت د استـفـادې طريـقـه: د سويـفـت شبکې يو سيـسـتـم معـرفي کړی دی چې له نړيوالـو سـتـنـډرډونو سره مطابقـت لـري او يوه پـېـژنـدل شوي بيـن المـلـلي وسيـلـه ده. په مجموعي ډ ول د (999) پـيـا مونو په تعـداد سره په دې سيـسـتـم کې پـيـا مونه شتـون لـــري چې لــه دې پـيـا مونو څخه يې يو تعـداد په سيـسـتـم پورې اړونـد يـږي او يو بل تعـداد يې په اسـتـفـا ده کوونکو پورې اړونـد يـږي. د لا اسانتيـا پـخاطر له پـيا مونو څخه استـفـا ده په لاندې ترتيب ډل بـنـدي شوي ده:

١- د چکونو او پيرودونکو ورکړې

٢- د مال ي مؤسساتو ترمنځ نيوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خزانه دارۍ مار کېټـونه، د اسعارو تبادله، پولي مارکېټـونه او د هغوی سرچېـنې
٤- لاس ته راوړنې او نقـدي اسناد
٥- د اسهامو مارکېټ
٦- د قیمتي فلـزاتو د خزانه دارۍ مار کـېټـونه
۷- ګرنتی او لیکل شوی اعتبار پاڼې
۸- سفـري چکونه
۹- د نقـدي و جوهو اداره او د پـېـرودونکو وضع
۱۰- د ګـډو پـیـا مونو ګروپ

بانکـي او اقتصا دي اصطلاحات:

۱. مخکې ورکړه، اعانه
۲. لامل، نماینده- استازی
۳. د اسعارو بیه، پیسې، صرف
٤. د منا بعـو تخصیص
٥. د معاش ملاتړه مقرري
٦. مبلغ میـزان
۷. شتمني
۸. پـشتوانه
۹. وروسته پاتې هیـوادونه
۱۰. بـدې پـیسې
۱۱. تور بازار
۱۲. بېـلانس
۱۳. متوازنه بـودجه
١٤. بانک
١٥. په روان حساب کې اعتبار
١٦. د حوالې بـرات
۱۷. چک
۱۸. بانکي پـس انـداز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹. بانکي تـنـزيـل
۲۰. بانکـتوټ
۲۱. بانکـداري
۲۲. بانکي اعتبار
۲۳. د جـنس تـبادله په جـنس سره
۲٤. منـفعـت
۲۵. اقـتصادي محاصره
۲٦. قيمتي اوراق
۲۷. رونـق، جهش
۲۸. استقـراض
۲۹. بورس
۳۰. تحريـم
۳۱. ځانګه، رشتـه
۳۲. بودجه
۳۳. د بودجې توازن
۳٤. کسب او کار، راکړه ورکړه
۳۵. سودا ګريـزه دوره
۳٦. ظرفـيت
۳۷. د پانګې ضريـب
۳۸. د پانګې تشـکيـل
۳۹. په جريان کې د وجوه نـقـد
٤۰. مرکزي بانک
٤۱. ارزانه پـيسې
٤۲. تجارت
٤۳. کالي
٤٤. مشترک بازار
٤۵. رقابت
٤٦. امتياز

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤٧. مصرف
٤٨. قرارداد
٤٩. شرکت
٥٠. له نورم ځخه را پورته شوي مصارف
٥١. د سقـوط بهـرا ن
٥٢. اعتبار
٥٣. بهـران
٥٤. پـيسې، رسمي پـيسې
٥٥. ګمرکي کارونه
٥٦. پېـرودونکی
٥٧. ګمرک
٥٨. تجارتي دوران
٥٩. پور، بـدهي
٦٠. د دفاعي اوراقو پور
٦١. کسري
٦٢. د تورم ضد
٦٣. تقاضا
٦٤. امانت
٦٥. استهـلاکات
٦٦. د پـيسو لپـاره د نرخ تـنـزيـل
٦٧. مستقيـم مالـيات
٦٨. هـدايت شوی اقـتصاد
٦٩. تخـفيف، تنـزيل
٧٠. د تنـزيل د نرخ سياست
٧١. توزيع
٧٢. د برخو ګټه
٧٣. ګمرکي حقـوق
٧٤. د ارزانه پيسو سياست

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷۵. اقتصادي تحليل
۷٦. اقتصادي تو سعه
۷۷. اقتصادي وده
۷۸. اقتصادي سياست
۷۹. اقتصادي رفاه
۸۰. اقتصادي علم
۸۱. تبادله
۸۲. د اسعارو کنټرول ، د اسعارو نظارت
۸۳. غيرمستقيم ماليات
۸٤. اعتباري پيسې
۸۵. مالي شتمنۍ
۸٦. مؤسسه، تصدي
۸۷. مالي
۸۸. مالي سياست
۸۹. تموجات، نوسا نات
۹۰. خارجي اسعار
۹۱. بهرنۍ تجارت
۹۲. بشپړ استخدام
۹۳. د عمومي قيمتونو سطح
۹٤. د پيسو سيستم
۹۵. د طلا د اسعارو حمايتي سيستم
۹٦. د طلا مشترک صندوق
۹۷. دولتي اسنادو قرضه
۹۸. دولتي قيمتي اوراق
۹۹. نا خا لصه درآمد
۱۰۰. غير فعاله پيسې
۱۰۱. وارداتي انفلاسيون
۱۰۲. درآمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۳. د درآمد توزیع
۱۰٤. د درآمدا تو سیاست
۱۰۵. بېمه
۱۰٦. بهره، ربع
۱۰۷. بین المللي پورونه
۱۰۸. بین المللي پولی صندوق
۱۰۹. بین المللي پولي نظام
۱۱۰. موجودي
۱۱۱. پانگونه
۱۱۲. ځمکني اصلاحات
۱۱۳. سطح، میزان
۱۱٤. د عمر بېمه
۱۱۵. نقد، تازه نقد
۱۱٦. د تازه نقد دام
۱۱۷. اوږد مهاله پور
۱۱۸. عمومي یا ملّي اقتصاد
۱۱۹. بازار
۱۲۰. اقتصاد یا د تصدي اقتصاد
۱۲۱. پولي پیسه
۱۲۲. پولي نظارت
۱۲۳. پولي انقباض
۱۲٤. پولي اقتصاد
۱۲۵. د پولي مفاد یرو جریان
۱۲٦. پولي نورم
۱۲۷. پولي بې ثبا تي
۱۲۸. پولي سیاست
۱۲۹. پیسې
۱۳۰. پولي مزد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۱. رهـن - ګروي
۱۳۲. اسمي ارزښت
۱۳۳. عادي قېـمت
۱۳٤. طبعي منابع
۱۳۵. د پور ورقې
۱۳٦. د پلـورنې څو اړخيـزه انحصار
۱۳۷. د پېـرود نې څو اړخيـزه انـحصار
۱۳۸. د آزاد بازار د عمليا تو سياست
۱۳۹. قـرضي لګښـتونه
۱٤۰. محصول
۱٤۱. مالکيت
۱٤۲. کاغـذي پيـسې
۱٤۳. دايمي درآمـد
۱٤٤. سرانه عايـد
۱٤۵. پـديـده
۱٤٦. پلاني اقـتصاد
۱٤۷. پلا نګـذاري
۱٤۸. سيا ست
۱٤۹. سرا نه مالـيات
۱۵۰. قـېـمت
۱۵۱. توليـد
۱۵۲. سود، مفاد
۱۵۳. عمومي مالـيه
۱۵٤. د پېـرودنې توان
۱۵۵. خالص
۱۵٦. کاهـش
۱۵۷. اجازه
۱۵۸. درآمـد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۹. زېـرمې
۱٦۰. معاش
۱٦۱. پـلـورنه
۱٦۲. پـس انـداز
۱٦۳. قیـمتي اوراق
۱٦٤. لـنـډمهاله
۱٦۵. ټولنیز مصارف
۱٦٦. ټولنیزه بـیـمه
۱٦۷. د ځانګـړې اخیستنې حق
۱٦۸. مسکوک نقـد
۱٦۹. ساکـن اقـتصاد
۱۷۰. د قیـمتي اوراقو بورس
۱۷۱. عـرصه
۱۷۲. د اقـتصا دي فیـز پـړاو
۱۷۳. تعـرفه
۱۷٤. مالـیه
۱۷۵. نظریه
۱۷٦. د تجارت بـېلانس
۷۷۱. راکړه ورکړه، معامله
۱۷۸. انتـقالات
۱۷۹. خزانه
۱۸۰. ارزښت
۱۸۱. ثـروت
۱۸۲. رفاه
۱۸۳. د رفاه اقـتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اتـم څپـرکي د مطالبو لنډيز:

په اتم څپـرکي کې داسې موضوعات لکه لتـرآف کريد ت او د هغه ډ ولونه، چک، سفته او بـرات تعـريف شــوي دي. د شــتمنيــو صنف بندي، قرضه او د هغوی د پـرويـژن برخه د قرضــې په ورکــړه باندې د پـرويـژن د بـرخې اغـيـزې او د هغوی پـس منظر. د پېـرودونکو لپـاره په خصوصي، دولـتي او ســودا ګريــزو بانکونو کې د قرضې شرايـط او عيـني جايـداد د قــرار ورکولو تر تضـميـن لاندې د کرېدټي مؤسســاتو پــه اختيار کې، په دولتي، خصوصي او ســوداګريـزو بانکونو کې د ســويفـت ځای په ځای کول او نصبول. له دې شبکې څخه د استفـادې طريـقه او د هغو پېـرودونکو لپاره د سهـولـت او امنيـت راوستل چې په بانکونو کې سر وکار لـري، ځای شـوي دي.

د اتـم څـپـر کي پوښـتـنې:

۱- لـترآف کريد ت تعـريـف کړئ ؟
۲- د لـترآف کريدت د ډولونو نومونه واخلئ ؟
۳- چک تعـريف کړئ ؟
٤- د سفتې په اړه څه پوهـيـږئ تـشريح يې کړئ ؟
۵- برات څرنګه سنـد دی تعـريف يې کړئ ؟
٦- د قرضې شتمني په څو کـتګوريـو تقـسميـږي نومونه يې واخلئ ؟
۷- پـرويـژن څه شی دی تشريـح يې کړئ ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچينې او اخيستنې

۱- داکتر علی جهانخانی و داکتر علی پارسایان (پ-ل ارزو و بانکداری)سال ۱۳۸۹.
۲- ماجدی تهران،علی حسن گلریز،پول و بانک از نظر سیاست گذاری تهران سال ۱۳۷۷.
۳- اسناد ارایه شد از جانب بانک جهانی.
۴- پوهنمل محمد عارف غوثی قاموس اقتصاد کابل بهار سال ۱۳۵۲.
۵-پوهندوی سید مسعود پول و کریدت مطبعه فیصل کابل بهار سال ۱۳۸۷.
۶- پوهندوی سید مسعود بانکداری چاپ خانه فرعی کابل جوزا سال ۱۳۸۶.
۷- جمله ماهوار بانک مرکزی افغانستان سال ۱۳۸۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسـلکي زده کړو معینیت دښـوونیز نصاب د انکشـاف ریاست د ټولنې دعیني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلینو او شاګردانو د درسي کتابونو په برخه کې یې تخنیکي او مسلکي رشتې درلودې او لري یې، په لومړي سرکې یې تصمیم ونیو، چې په ښوونیزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بیاکتنه وکړي او ورپسې بیا د شاګردانو او محصلینو د درسي کتابونو د تالیف لپاره مبادرت او کوښښ وکړي. د خدای(ج) په فضل او مرحمت سره او د اداري او حسـابدارۍ څانګې د ښـوونکو په میړانې او همت سره د اداري او حسـابدارۍ درسي کتابونه تالیف شـول تر څو په وړیا ډول د شـاګردانو او محصلینو په واک او اختیار کې ورکړل شي.

د علـم او معرفت له ټولو لوسـتونکو، علاقمندانو، د اداري او حسـابدارۍ د مکاتبو له ښـوونکو، ګرانو شـاګردانو او د تخنیکي او مسلکي زده کړو د چارو له متخصصینو او همدا شان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صمیمانه هیله کیږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونکو او د اداري او حسابدارۍ څانګې د مسلکي غړو له لوري تالیف او تدوین شـوي دي. د مسلکي، تخنیکي او علمي مطالبو او مفاهیمو د څرنګوالي په هکله خصوصاً د هغوی املایي او انشـایي اشـتباهاتو په اړهمونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شـو، په همدې او نورو برخوکې ګرانو شاګردانو ته له دې څخه ښه، غوره، ګټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شان له ګرانو شاګردانو او محصلینو څخه هیله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هیواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والی په نظرکې ونیسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زیار وباسي، ترڅو د ډېرو شاګردانو او محصلینو د ګټې وړ وګرځي.

پته: دپوهنې وزارت – دتخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت د تعلیمي نصاب د انکشاف ریاست – دکتابونو د تالیف او د درسي ممدو موادو د برابرولو عمومي مدیریت.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library